

Güvenlik Devleti: Leviathan'dan Hukuk Devletine, Hukuk Devletinden Leviathan'a*

Security State: From Leviathan to the State of Law,
from State of Law to the Leviathan

A. Ersin BAYRA**

ABSTRACT

Security is a concept used to express the situation of being away from any threat or danger. The emergence of the security state has occurred in parallel with the birth of the modern state. Thus, Hobbes, who is accepted as the founding father of modern state, considered security as the state's reason for existence. The liberal state, whose function is limited to providing security and justice, legalized security as a tool for limiting fundamental rights and freedoms. However 20th century has been an era in which security has become prominent as never before. And eventually the post-9/11 period became a new era in which security has replaced the state of reason. Besides, the security state has emerged in this period which the fear had to be maintained and the state of emergency became ordinary.

Keywords: security, security state, modern state, state of emergency, state of law.

Giriş

Modern devlet temelleri 16 yy.da atılan bir siyasal iktidar tipidir. Ancak güvenlik ihtiyacı sonucu doğan bu mutlak iktidar biçimi, zamanla siyasi ve hukuki bir dönüşüm geçirmiştir. Öyle ki 17.yy.dan itibaren liberal düşünürler tarafından bu mutlak erkin özgürlüklerle sınırlandırılması gerektiğini ifade edilmiştir. Böylece güvenlik devletinin özgürlük güvenlik dengesinde tercihi güvenlik yönünde iken, liberal devlet ile birlikte ibre özgürlüğe doğru kaymaya başlamıştır. Diğer yandan hukuk devletinin ortaya çıkmasıyla birlikte bu denge hukukla sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak hukuk devletinin güvenlik sorunları karşısında yetersiz kalması ile güvenlik devletinin küllerinden doğmasına neden olmuştur.

* Makale gönderim tarihi: 11.05.2019. Makale kabul tarihi: 29.05.2019. A. Ersin Bayra, "Güvenlik Devleti: Leviathan'dan Hukuk Devletine, Hukuk Devletinden Leviathan'a", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 2019, s. 93-129.

** Arş. Gör., İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Genel Kamu Hukuku Anabilim Dalı; İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi. İletişim: İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi – Göztepe Mah. Atatürk Cad. No.40/16 Beykoz 34815 İstanbul.

Bu noktada belirtmek gerekir ki 17.yy.ın aksine 21.yy. güvenlik devleti mutlak bir iktidar tipi değildir. Öyle ki liberal devlet düşüncesinin özgürlük güvenlik şeması ters yüz edilerek, özgürlük güvenliğin değil, güvenlik özgürlüğün sınırı haline getirilmiştir. Dolayısıyla 21.yy. güvenlik devleti belli hukuki sınırlar içinde olsa da, özgürlük güvenlik dengesindeki tercihini güvenlikten yana kullanmıştır. Bu bakımdan güvenlik devleti güvenliğe yönelik vurgusu ile mutlak devlete, hak ve özgürlüklere yönelik söylevi ile liberal devlete benzemektedir.

Bu kapsamda güvenlik devletinin erken dönem temelleri, modern devlet düşüncesinin fikir babası olan Hobbes'a kadar götürülebilir. Bununla birlikte Neocleous ve Agamben gibi düşünürler hukuk devletinin bir güvenlik devleti olduğunu savunuyor olsa da, güvenlik devletinin geç dönem temelleri Carl Schmitt, Leo Strauss ve Walter Benjamin gibi düşünürlere kadar gitmektedir. Bu bağlamda 21.yy. hukuk devletinin, kökenleri 17.yy.da atılmış olan güvenlik devletine dönüşümünü konu alan çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde güvenlik devletin erken dönem temelleri Hobbes'un devlet kuramı kapsamında irdelenecektir. İkinci bölümde ise güvenliği hukuk devleti bağlamında geçirdiği dönüşüm incelenecektir. Üçüncü bölümde ise evvela Schmitt, Benjamin, Derrida, Leo Strauss ve Agamben ile güvenlik devletinin geç dönem temelleri tahkik edilecek, ardından güvenlik devleti pratiğinin hukuki boyutu ortaya koyulacaktır.

I. Güvenlik Devletinin Erken Temelleri: Hobbes'un Devlet Kuramı Bağlamında Kaos ve Korku Odaklı Güvenlik Devletinin Doğuşu

Hobbes kökenine güvenliği yerleştirdiği kaos ve korku odaklı devlet kuramı ile totaliter düşüncenin ilk kurucularından sayılmaktadır. Ancak bireyden yola çıkarak topluma varan yaklaşımı ile aynı zamanda liberal düşüncenin de öncüsü olarak görülmektedir. Bu durum göstermektedir ki modern devleti ilk kez ortaya koyan düşünür olan Hobbes'un devlet kuramında totalitarizm ile liberalizm yan yana yer almaktadır.¹

Çalışmamız açısından Hobbes'u değerli kılan ise doğa hali-sivil hal karşıtlığı üzerinden oluşturduğu devlet kuramıdır. Nitekim Hobbes basit doğa ortamındaki insan doğasından yola çıkarak devlete varmaktadır. Bu noktada devletin ölüm korkusu ve güç tutkusuna dayanarak ortaya çıkan bir canavar olarak konumlandırmaktadır. Bu bakımdan güvenlik devletini anlamak için önce Hobbes'un devlet kuramını anlamak gerekmektedir. Zira insanların güvenlik ihtiyacı nedeniyle oluşturdukları yeryüzünün ölümlü Tanrı'sı Leviathan, yüzyıllar sonra hortlayacak ve karşımıza güvenlik devleti olarak çıkacaktır.

1 Cemal Bali Akal, *İktidarın Üç Yüzü*, Dost Kitabevi, Ankara, 1998, s. 92.

Öyle ki Hobbes tarafından ortaya koyulan devlet kuramı, insan doğasından ve doğa halinden yola çıkarak modern devlete varmaktadır. Bu noktada devlet ortaya çıkmadan önce insanların doğa halinde yaşadıklarını ve bu ortamda birbirleri ile sürekli bir mücadele halinde olduklarını varsaymaktadır.² Dolayısıyla Hobbes'a göre ne toplum tabiatın eseridir, ne de insanlar tabiatları gereği toplum içinde yaşamaya meyillidir.³

Ancak bu mücadelenin yarattığı savaş ortamı, akıl sahibi insanın barışı aramasına yol açmaktadır. Nitekim doğa halinde herkes her şey üzerinde hak sahibidir ve bu durum doğa halindeki savaşın ana nedenidir. Bu noktada doğa yasası ise insana hayatta kalmayı emretmektedir. Üstelik doğa yasalarına uymak Tanrı'nın emridir. Bu bakımdan barışı arayan insan, savaş halinden çıkmak için bir sözleşme vasıtasıyla tüm haklarından vazgeçerek siyasi iktidarı meydana getirmiştir.⁴

Görünen o ki bir şeyi iyi tanımlayabilmek için, o şeyi oluşturan parçalardan hareket edilmesi gerektirdiğini düşünen Hobbes'un "*devlet kuramı*" insan doğasına dayanmaktadır. Bu bağlamda da siyasi iktidarın ortaya nasıl çıktığı sorusunun cevabını yine bir başka soruda aramaktadır: siyasi toplum nasıl oluşmuştur? Hobbes'un bu soruya verdiği cevapsa basittir. Zira onun için siyasi toplum ile siyasi iktidarın kaynağı aynıdır. Bu bakımdan aynı temel parçadan, insandan hareket edecektir.⁵

Öyleyse Hobbes'un devlet ortaya çıkmadan önce yaşanan dönem olan basit doğa halini tasvir etmek için insanın doğasından hareket etmesi pek de şaşırtıcı değildir. Nitekim Hobbes'un ilk kez 1651'de yayınlanan ve dört kısım halinde kaleme aldığı Leviathan adlı eserinin birinci kısmı "*insan üzerine*" başlığını taşımaktadır. Üstelik Hobbes Leviathan'ın sunuş kısmında "*bilgelik, kitap okuyarak değil, insanları tanıyarak öğrenilir*" ve "*nosce te ipsum*" (kendini tanı) diyerek izlediği yöntemi açıkça ortaya koymaktadır. Diğer yandan okuyucuya "*ben, insanlardan değil, genel olarak iktidar makamından söz ediyorum*"⁶ diyerek amacının insanı değil, devleti ele almak olduğunu vurgulamaktadır.

Bu kapsamda Hobbes devleti anlatmak için insan yola çıkmaktadır, lakin amacı insanı anlatmak değil siyasi iktidarı anlamaktır. Nitekim Leviathan'ın ikinci kı-

2 Thomas Hobbes, *Leviathan*, Çev.; Selim Lim, Kazım Taşkent Klasik Yapıtlar Dizisi, YKY Yayınları, 6. Baskı, İstanbul, 2007, s. 11.

3 Recai G. Okandan, *Umumi Amme Hukuku: Devletin Doğuşu, Pozitif ve Teorik Gelişmesi, Unsurları*, Fakülteler Matbaası, 1976, s. 75.

4 Hobbes, s. 11.

5 Nihat Bulut; "*Ölümüne Rekabetten Barış İçinde Yarışa: Hobbes'un Eşitlik Anlayışı*", Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş günü Armağanı, İstanbul, 2002, s. 1379-1380.

6 Hobbes, s. 15.

sımda “devlet üzerine” başlığı altında devleti ele almadan evvel insanı ele almakta, böylece devlet için bizatihi insandan yola çıkmaktadır. Bu noktada Hobbes için toplum fiili olarak insanlardan, devleti ise toplumdan oluşmaktadır. Bu bakımdan Hobbes’un devletini anlamak için toplumu, toplumu kavramak için insanı, insanı tanımak içinse evvela kişinin kendini keşfetmesi gerekecektir.

A. Kaos ve Korku Ortamının Temellendirilmesi:

İnsan Doğası ve Basit Doğa Hali

Hobbes insanların doğada tamamen özgür bir halde yaşar iken neden bir anda aralarında anlaşarak devlet gibi yapay ve otoriter bir kurumu ortaya çıkardıklarını, insan doğası ve doğa halinden yola çıkarak ortaya koymaktadır. Nitekim Hobbes’a göre basit doğa halinde yaşayan insanlar özgürlük ve haklar bakımından eşittirler, ancak gücün peşinden koşmak ile barışı arzulamak arasında bocalarlar. Bu bakımdan insanlar basit doğa halinde sürekli bir ölüm tehdidi ve korkusu altında yaşamaktadır.⁷

İşte bu noktada Leviathan bu savaşa son veren bir canavar olarak ortaya karşımıza çıkar. Öyle ki Hobbes için insan yalnız, zavallı, pis, hayvansı ve kısa ömürlüdür. Bu gibi özellikleri nedeniyle doğal yaşamda varlığını sürdüremeyen insan, toplum haline geçmiştir. Fakat yine kendi kendine yeten bir birey haline gelememiştir.⁸ Bu noktada insanı kötücül bir varlık olarak ele alan Hobbes, insan doğasında üç temel kavga nedeni bulmaktadır. Bunlar rekabet, güvensizlik, şan ve şereftir.⁹

Bu bakımdan insanlar sürekli olarak kazanç, güvenlik ve şöret için mücadele halindedirler. Bununla birlikte insan özünde arkadaşlıktan zevk almayan, hatta kendisini korkutmaya yeter bir güç bulunmadığında diğerlerine saldırmaya eğilimli bir varlıktır. Öyle ki daima başkalarına zarar ya da korku verecek onlardan daha büyük bir değerler koparmaya çalışır.¹⁰ Zira insan doğuştan bencil olması sebebiyle daima kendi çıkarlarına uygun hareket eder.¹¹

Böylece Hobbes insanı insan her zaman daha büyük bir hazzın peşinde koşması bakımından asla elindeki ile yetinmeyen bir varlık olarak nitelendirmektedir.¹² Hobbes’a göre insanlar kendilerini korumak ve kendi kişiliklerine

7 Martin Loughlin, *Kamu Hukukunun Temelleri*, Çev.; Dilşad Çiğdem Sever, Kıvılcım Turanlı, Dipnot Yayınları, Ankara, 2017, s. 74.

8 Cemal Bali Akal, *Devlet Kuramı*, Dost Kitabevi, Ankara, 2000, s. 160

9 Mehmet Ali Ağaoğulları, Cemal Bali Akal, Levent Köker, *Kral Devlet ya da Ölümlü Tanrı*, İmge, 1994, s. 199.

10 Hobbes, s. 100

11 Mehmet Akad, Bihterin Vural Dinçkol, Nihat Bulut, *Genel Kamu Hukuku*, Der Yayınları, 13. Basım, İstanbul, 2017, s. 106.

12 Ağaoğulları, Akal, Köker, s. 277.

yönelik aşağılama işareti gibi gördükleri küçümsenmelere karşı ise şiddet kullanırlar.¹³ Zira insan doğası gereği kendisi için zayıf, başkaları içinse kötüdür.¹⁴ Bununla yanı sıra taraf tutmaya, kibre ve öç almaya meyillidirler.¹⁵

Diğer yandan Hobbes'a göre insanlar eşittir.¹⁶ Üstelik bu eşitlik hem insanların doğaları gereği, hem de doğa halinde sahip oldukları haklar bakımından geçerlidir. Nitekim her şey üzerinde eşit ölçüde hakka sahiptirler. Ancak ona göre bu eşitlik de çatışmaya neden olmaktadır.¹⁷ Keza bu eşitlik aynı zamanda ölüm karşısındaki eşitliktir. Hobbes böylece doğa halindeki eşitliğin yarattığı kaos ortamı vasıtasıyla tabii halden sivil hale geçişin kurumsal temeli ölüm korkusu üzerine inşa eder.¹⁸

Görünen o ki Hobbes için insan doğası gereği kötücül bir varlıktır ve hırslı, öfkesine ve diğer duygularına gem vuramayacak kadar zayıftır.¹⁹ *Öyleyse herkesin herkesle savaş halinde ve eşit olduğu doğa halinde sözle yapılmış vaatlerin, zorlayıcı bir gücün korkusu olmadıkça gerçekleştirilmesi beklene- mez.*²⁰ Bu bakımdan Hobbes her ne kadar birey esas alan bir düşünür olsa da, bireyin varlığını koruyabilmesi için diğer bireylerle bir araya gelerek herkesin yekvücut olması gerektiğini düşünmektedir.²¹

B. Kaos ve Korku Ortamına Son Veren Varlık Olarak

Devletin Doğuşu

Hobbes, korkuyu kullanarak egemenliğini pekiştiren bir tüzel kişilik olarak gördüğü devleti (*civitas*), sivil toplumdaki (*societas civilis*) ayırmamaktadır.²² Dolayısıyla Hobbes'un devlet kuramında devlet ile sivil toplum eşdeğerdir.²³ Bununla birlikte Hobbes'a göre devlet kendini oluşturan bireylerin toplamından oluşan yapay bir varlık olarak doğmuştur.²⁴ Öyle ki Hobbes'un Leviathan'ı kendi cümleleri ile tanıttığı sunuş kısmında, Latince'de "*civitas*" denilen, devlet adlı büyük bir ejderhadan bahsetmektedir. Hobbes bu bölümde daha en baştan bu canavarın görevinin halkın esenliği olduğunu belirtmekle birlikte,

13 Hobbes, s. 101.

14 Ağaogulları, Akal, Köker, s. 183.

15 Hobbes, s. 133.

16 Hobbes, s. 99.

17 Akad, Vural Dinçkol, Bulut, s. 198-200.

18 Akal, *İktidarın Üç Yüzü*, s. 94-95.

19 Hobbes, s. 109.

20 Oktay Uygun, *Devlet Teorisi*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2019, s. 200.

21 Hobbes, *Önsöz*, Mehmet Ali Kılıçbay, s. 12.

22 Abdurrahman Saygılı, *Kutsal Canavar Devlet*, 3. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2015, s. 86.

23 Akal, *İktidarın Üç Yüzü*, s. 46.

24 Akad, Vural Dinçkol, Bulut, s. 107-108.

bu canavarı anlatmak için “*yapay insanın doğası*” benzetimini kullanmaktan geri kalmamaktadır.²⁵

Zira Hobbes'a göre doğa halinde bulunan herkes sahip olduğu hak ve özgürlüklerden güvenlik adına feragat ederek, bir sözleşme vasıtasıyla devleti oluşturmuştur. Bu bakımdan Hobbes'a göre devlet, toplumun güvenliğinin sağlanması amacıyla bireyler tarafından oluşturulmuş kolektif bir kişidir.²⁶ Bu noktada devleti bir canavar olarak tanımlayan Hobbes'a göre devlet varlık sebebi olan güvenliği insanları korkutarak sağlayacaktır. Öyleyse devletin güvenlik ihtiyacı nedeniyle doğduğunu düşünen Hobbes için devletin kökeninde korku yatmaktadır. Görünen o ki Hobbes için korku devletin hem varlığının hem de devamlılığının nedenidir

Hobbes'un bu yaklaşımı, onun insandan yola çıkarak topluma ve devlete varan yöntemi ile örtüşmektedir. Keza ona göre insan doğası gereği kötücül bir varlıktır. Bu noktada doğa hali ise mutlak bir savaş halidir. Dolayısıyla basit doğa halinde hiç kimsenin canının güvenliği söz konusu değildir.²⁷ Öyle ki siyasi iktidardan yoksun bir ortam olan basit doğa halinde yaşayan insanların kendi güvenliklerini sağlamaları mümkün ve muteber değildir. Üstelik Hobbes'a göre zayıf insanlar üstün bir otorite altında toplanmaksızın bir araya gelerek, güvenliklerini geçici olarak sağlayabilecek olsalar da bu durum barışa değil, yeni bir çatışmaya yol açacaktır. Bu bakımdan Hobbes'a göre daimi bir barış yalnızca üstün bir otorite altında mümkün olabilir.²⁸ Dolayısıyla Hobbes için devlet toplumun yanında barışla da özdeştir.²⁹

Bu noktada Hobbes'a göre devleti oluşturmak için sağlanması gereken egemenlik iki yoldan elde edilebilecektir. Bunlardan ilki toplumun bir egemen güce kendilerini koruyacağı inancı ile gönüllü olarak aralarında anlaşmaları ve bir sözleşme ile tüm haklarını bu egemene devretmeleridir. İkinci yöntem ise zor kullanma yoluyla egemenliğin kabul ettirilmesidir. Bu yöntemde egemen ya kudreti ile bir topluma boyun eğdirmekte ya da düşmanlarını savaş yoluyla kendi iradesine tabi kılmaktadır. İlk yöntemde siyasal iktidarın sözleşme vasıtasıyla kurulması, ikinci yöntemde ise iktidarın edinimi söz konusudur.³⁰

1. Güvenlik İhtiyacının Doğurduğu Canavar: Leviathan

Hobbes barışın devletle, devletin ise toplum özdeş olduğunu düşünmekte-

25 Hobbes, s. 17.

26 Okandan, s. 78.

27 Loughlin, s. 74.

28 Hobbes, s. 134-135.

29 Akal, *İktidarın Üç Yüzü*, s. 95.

30 Hobbes, s. 137.

dir.³¹ Nitekim ona göre devlet, doğa halinde yaşayan insanların güvenlik ihtiyaçları nedeniyle doğmuş bir varlıktır. Keza insanların doğası gereği kötücül olduğunu belirten Hobbes'a göre doğa hali mutlak bir savaş halidir. Dolayısıyla devlet öncesi dönemde hiç kimsenin canının güvenliği söz konusu değildir. İşte bu noktada insanlar bir araya gelerek devleti yaratmışlar. Devlet bu noktada hem barış hem de toplum ile özdeşir.

Zira ona göre devlet, basit doğa halindeki insanların doğal haklarını barış, düzen ve güvenlikleri için zorlayıcı bir güce devretmeleri konusunda uzlaşmaları sonucu ortaya çıkmıştır.³² Hobbes için yapay bir insandan başka bir şey olmayan "civitas" (devlet) adlı o büyük ejderha doğal insanın korunması ve savunulması için yaratılmıştır. Bu canavar insandan daha büyük yapay bir bedene ve kudrete sahiptir.³³

Hobbes'a göre devlet bir Leviathan'dır, ama hiç kimse bu canavarı sevmek zorunda değildir. Hatta hiç kimse bu devlete tapmak zorunda da değildir. Çünkü devlet kutsal bir varlık değil, aksine insan yapımı yapay bir varlıktır. Belki Hobbes için insan yapımı devlet düşüncesinden bahseden ilk düşünür olarak bahsedilemez, ama "*kutsal devlet*" inancını kırma konusunda en etkili olmuş düşünür olduğu gerçeği de yadsınamaz.³⁴

Nitekim Hobbes ile birlikte modern devlet Tanrı'nın yerini almaktadır. Öyle ki herkesin herkesle savaş halinde olduğu basit doğa halini sonlandıran devlettir. Dolayısıyla insanoğlu gerçek güvenliği Tanrı ya da doğal hukukta değil, devlette bulmaktadır. Bu bakımdan Hobbes aynı zamanda pozitif hukuk ile tabii hukukun bağımlı kesen ilk düşünürdür. Keza onun için sivil yasalara uymak aynı zamanda tabii ya da Kilise yasalarına da uymaktır. Bu bağlamda devlete itaat, Tanrı'ya itaat demektir.³⁵

Bu noktada Hobbes devleti toplum sözleşmesinin koruyucu gücü olarak konumlandırmasıdır. Zira Hobbes ile devlet insanların toplum sözleşmesine sadık kalmasını sağlayan güç olarak tasvir edilmektedir. Dolayısıyla Hobbes için yapay bir insandan ibaret bir canavar olan Leviathan, bireyler tarafından toplumun korunması ve savunulması için yaratılmıştır.³⁶ Üstelik devletin güvenlik ihtiyacı nedeniyle ortaya çıktığı Leviathan'ın kapağında da resmedilmiştir.

Keza burada toplumu oluşturan her bir bireyin oluşturduğu bu yapay bedene

31 Akal, *İktidarın Üç Yüzü*, s. 95.

32 Loughlin, s. 74.

33 Hobbes, s. 17.

34 Hobbes, *Önsöz*, Mehmet Ali Kılıçbay, s. 13.

35 Akal, *İktidarın Üç Yüzü*, s. 90-105.

36 Hobbes, s. 17.

nin bir elinde ruhani iktidarı temsil eden asa, diğer elinde ise dünyevi iktidarı temsil eden kılıç bulunmaktadır. İşte Leviathan elinde tuttuğu bu kılıç göstermektedir ki, devletin varlık sebebi toplumun güvenlik ihtiyacıdır. Böylece Hobbes ile devlet bireysel güvenliğe hizmet eden bir kurum haline gelmiştir.³⁷

2. Sözleşme ile Ortaya Çıkmış Yapay Bir Canavar Olarak Devlet

Hobbes için devlet insan bedenine benzeyen bir varlıktır. İşte bu yüzden devletler de insanlar gibi belli kusurlara sahiptir. Nitekim devletler de yapılılarının doğası gereği, onlara hayat veren insanlık yaşadığı sürece yaşarlar. Dolayısıyla dıştan gelen bir müdahale ile değil, iç kargaşa nedeniyle çöktüklerinde kusuru devletin düzenleyicisi olan insanda aramak gerektir.³⁸ Bu noktada Hobbes'un sözleşmeden kastının ne olduğunu incelemek gerekmektedir. Görünen o ki Hobbes devletin bir sözleşme sonucu ortaya çıktığını varsayımından yola çıkmaktadır. Bununla birlikte devletin bir sözleşme sonucu ortaya çıktığı fikrini geliştiren ilk düşünür Hobbes değildir.

Zira Hobbes'dan çok daha evvel devletin doğadan çıkmadığı, aksine insanlar tarafından kurulmuş olduğu ve devletin kaynağının bir toplumsal sözleşmeye dayandığı fikri birçok Antik Yunan düşünür tarafından ifade edilmiştir. Öyle ki Sofistlere göre devlet, insanların güven içinde yaşayabilmelerini sağlayan insan yapısı yapay bir varlıktır. Bu noktada insan haricindeki canlıların yaşam mücadelesini tek başlarını sürdürebilecek olanaklarla donatılmış olduğunu, ancak insanların sadece toplum halinde yaşamaları halinde güven içinde yaşayabileceklerini savunmaktadırlar. İşte bu düşünceler Sofistleri devletin insanların aralarında yaptıkları bir anlaşma sonucu ortaya çıktığı fikrine götürmüştür.³⁹

Nitekim sofistlerin en önemli ve kurucu filozoflarından olan Protagoras (MÖ.481-420) devleti eşitler arası gerçekleşen bir sözleşme ürünü olarak görmektedir. Öyle ki Protagoras'a göre bu sözleşmeye toplumun tüm kesimleri eşit olarak taraf olduğu için, devletin nimetlerinden de eşit olarak faydalanacaktır. Böylece hukuk kuralları, eşitlik ve demokrasi topluma ve devlete egemen olacaktır.⁴⁰ Bununla birlikte Protagoras'a göre insanlar henüz toplum haline gelmeden evvel vahşi hayvanların pençelerinde can veren korumasız varlıklardır. Bunun sonucunda bu insanlar bir araya gelerek kendilerini güvenlik altına almak için şehirleri kurmuşlardır.⁴¹

37 Hobbes, *Önsöz*, Mehmet Ali Kılıçbay, s. 11.

38 Hobbes, s. 239.

39 Ayferi Göze, *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, 17. Bası, Beta, İstanbul, 2017, s. 12.

40 Akad, Dinçkol, Bulut, s. 13.

41 Platon, *Dialoglar*, Protagoras, 7. Basım Remzi Kitabevi, İstanbul, 2010, 322b, s. 404-405.

Dolayısıyla Hobbes'dan 2000 yıl kadar evvel devlet öncesi dönemin güvensiz bir ortam olduğu, bu noktada devletin insanların güvenlik ihtiyacı nedeniyle oluşturulmuş sözleşmesel bir ürün olduğu düşüncesi ortaya atılmıştır. Üstelik bu sadece Protagoras tarafından savunulan bir fikir de değildir. Nitekim Protagoras'dan bir asır kadar sonra toplum sözleşmesi fikri bu kez Epikür (MÖ.341-270) tarafından ele alınacaktır. Zira bireyi ön planda tutarak, önce toplumu sonra da devleti yapay bir varlık olarak kabul eden Epikür de devletin kökenini toplum sözleşmesine dayandırmaktadır.

Öyle ki Epikür'e göre doğa halinde yaşayan ve doğaları gereği bencil olan insanların birbirleri ile ilişkiye girmeleri çatışmaya neden olmaktadır. İşte bu noktada Epikür'e göre devlet doğa halindeki çatışmaları sonlandırmak üzere ortaya çıkacaktır.⁴² Nitekim ona göre hukuk belli bir zamanda, belli bir yerde ortaya çıkan kötülüklerin engellenmesi için yapılan ve toplum sözleşmesi ile ortaya çıkan bir kavramdır. Zira tabiata uygun hukuk, karşılıklı olarak kötülük etmemek ve görmemek üzere yapılmış faydacı bir anlaşmadır.⁴³

Bu noktada Epikuros'a göre devletin amacı bireylerin güven içinde daha fazla haz elde etmesidir. Felsefesini ölüm korkusu üzerine inşa eden ve bunu "ölüm varken ben yokum, ben varken ölüm yok. O halde üzülecek ne var?"⁴⁴ şeklinde ifade eden bir düşünürün, güvenlik kavramını bu şekilde ifade etmesine şaşırılmak gerekir. Bu kapsamda görülmektedir ki Hobbes'dan çok daha önce iktidarın kaynağını toplumsal sözleşmede bulan düşünürler bulunmaktadır. Bununla birlikte Hobbes'un devlet kuramı, toplum sözleşmesi fikrinin zirvelerden birini temsil etmektedir.

Öyle ki Hobbes'a göre devlet insan eliyle yaratılmış olan ve dolayısıyla insan doğasına sahip olan yapay bir canavar, hatta ölümlü bir Tanrı'dır.⁴⁵ Burada dikkat edilmesi gereken husus ise Hobbes'un sözleşmesinin feodal uygulamadan gelmesidir. Bu bakımdan feodal döneme hakim olan egemenlik anlayışı olan ölümsüz Tanrı'nın dünyevi iktidarı, ölümlü bir Tanrı ile ikame edilmiştir. Böylece devletin sivil ve dünyevi kimliğini öne çıkartılmıştır. Bu sayede toplumsal sözleşmeye taraf olmayan Leviathan'ın ölümlü bir Tanrı olarak doğmuştur.⁴⁶

Bu husus Leviathan'ın kapak resmi incelendiğinde de açıkça görülecektir. Bu kapak resminde ufukta bir elinde meşale, diğer elinde ise kılıç bulunan ve

42 Akad, Vural Dinçkol, Bulut, s. 33.

43 Epikür, *Mektuplar ve Maksimler*, çev. Hayrullah ÖRS, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1962, para.31, s. 62.

44 Amelia Carruthers, *Writers on... Death*, Read Publishing Ltd., 2014, s. 2.

45 Loughin, s. 74.

46 Hobbes, *Önsöz*, Mehmet Ali Kılıçbay, s. 12.

yurttaşlardan meydana gelmiş dev bir kral bulunmaktadır. Görüldüğü üzere Hobbes devletin oluşumunun bireylerin ortak iradesinin ürünü olarak görmekte, yani devletin kökenini Tanrısal değil, insani olarak görmektedir. Nitekim devletin doğasını tasvir ederken de insan doğasından yola çıkmıştır.

Üstelik Leviathan elinde tuttuğu kılıç ile bireyi toplumsal sözleşme yapmaya yönelten en temel ihtiyacının güvenlik ihtiyacı olduğunu vurgulamaktadır. Peki insanlar arasındaki uyuşma ile var olan bu canavar aslı görevini, yani kendisini oluşturan insanların güvenlik ihtiyacını karşılayamazsa ne olacaktır? Görünen o ki devletin böyle bir durumda birbirleri ile anlaşarak bu canavarı yaratan insanların dağılmasına, bu durum da Leviathan'ın bedeninin dağılmasına yol açacak, dolayısıyla insan eliyle yaratılan bu yapay canavar, yine insan eliyle yok edilecektir. İşte bu yüzden her iki asayı da elinde tutan bu mutlak güç belki yeryüzünde bir Tanrı'dır ama şüphesiz ki ölümlü bir Tanrı'dır.⁴⁷

3. İktidarın Zor Kullanma Yoluyla Ele Geçirilmesi

Hobbes devletin bir sözleşme sonucu ortaya çıktığını belirtmekle birlikte, iktidarın zor yoluyla da elde edilebileceğini ifade etmektedir. Burada zorla ele geçirilmiş bir iktidar, dolayısıyla da zorla kurulmuş bir devlet söz konusudur. Dolayısıyla sözleşme ile kurulmuş devletin aksine, insanlar birbirlerinden kurttukları için egemen gücü oluşturmamakta, zor kullanan kişiye boyun eğmeleri sonucu zor kullanan kişi egemen güç haline gelmektedir. Öyle ki insanlar ölüm veya esaret korkusundan, hayatlarını ve özgürlüklerini tehdit eden bu güce boyun eğmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, her iki durumda da devletin ortaya çıkmasındaki temel nedenin korku olmasıdır. Öyleyse devlet, birbirlerinden ya da hepsi birden birisinden korkan insanlar vasıtasıyla oluşmuştur.⁴⁸

Bununla birlikte Hobbes'a göre zor kullanılarak kazanılan iktidar iki yoldan elde edilebilir; soyla ve fetih yoluyla. Hobbes bu noktada ataerkil egemenliğin soyla değil sözleşme ile kazanılan bir egemenlik biçimi olarak görmektedir. Bu noktada anaların ve babaların çocukları üzerindeki soyla kazanıldıkları egemenlik hakkı ortak ve müşterektir. Hobbes'a göre pederşahî olarak adlandırılan ataerkil yönetim biçimi ise soyla değil hukukla kazanılmaktadır.⁴⁹ Dolayısıyla Hobbes'a göre baba ile çocuk arasındaki otorite ilişkisi soyun değil, sözleşmenin ürünüdür. Zira bu sözleşmeye göre baba çocuğu koruyacak ve onu yetiştirecek, bunun karşılığında çocuk da babasının sözünden çıkmayacaktır.⁵⁰

47 Hobbes, *Önsöz*, Mehmet Ali Kılıçbay, s. 11-12.

48 Hobbes, s. 155.

49 Hobbes, s. 156.

50 İlhan Akın, *Devlet Doktrinleri*, 3. Baskı, Beta, İstanbul, 2016, s. 95.

Üstelik kadın ve erkek arasında basiret ve güç olarak bir fark görmeyen Hobbes'a göre nadir de olsa maderşahi toplumlar da bulunmaktadır. Bunlardan en bilineni Amazonlardır. Nitekim Hobbes Amazonların döl almak için komşu ülkelerin erkekleriyle anlaşmalar yaparak, doğurdukları çocuk erkekse bu ülkelere gönderildiği, kız çocuklarının ise Amazonlar tarafından alıkonulduğunu belirtmektedir.⁵¹

Soyla elde edilen egemenliği bu şekilde yorumlayan Hobbes, despotik hâkimiyetin ise fetih ya da rıza yoluyla elde edilebileceğini ifade etmektedir. Zira ona göre savaşta kazanılan bir zafer söz konusu ise bu hakimiyet efendinin uşağı üzerindeki hâkimiyete benzer. Öyle ki bir savaşı kaybeden taraf, kendisini bekleyen ölüm tehlikesinden kaçabilmek için açıkça veya zımnen muzafferin boyunduruğuna girer. Böylece hayatını ve bedensel özgürlüğünü muzaffere teslim ederek bir uşak olur. Güce boyun eğen bu insanların ilk amacı galibin o andaki öfkesinden kurtulmak ve canlarını korumaktır. Sonrasında ise fidye veya hizmet yolu ile hayatlarını kurtarmayı düşünmektedirler.⁵²

C. Bir Leviathan Olarak Egemenin Hak ve Yükümlülükleri

Hobbes'a göre hem zor yoluyla kurulan, yani ataerkil ve despotik hâkimiyetlerin, hem de sözleşmeyle kurulmuş olan egemenin hakları tamamen aynıdır. Zira egemen her ikisinde de mutlak egemenlik sahibidir. Nitekim bir devlette mutlak egemenlik yok demek, o devlette hiçbir egemenlik yok demektir. Keza herkesin kendini kendi kılıcıyla yasal olarak koruduğu ortam basit doğa halindeki savaş durumudur.⁵³

Bu kapsamda egemen güç asla bölünemez ve hiçbir koşulda hiçbir şeye bağlı olamaz.⁵⁴ Bu bakımdan egemen uyrukları tarafından suçlanamaz ve cezalandırılmaz. Öyle ki egemen barış için neyin gerekli olduğunun ve tüm diğer fikirlerin yargıcisidir. Tek yasa koyucu odur. Yüksek devlet görevlilerini, danışmanları, komutanları, memurları ve bakanları seçme görevi egemene aittir. Ödülleri, cezaları, paye ve unvanları dağıtmak hakkı da egemenindir.⁵⁵

Bununla birlikte Hobbes'a göre kendisini oluşturan insanların bedenlerinden oluşan bu canavar, tıpkı kendisini oluşturan insanlar gibi ölümlüdür. Ancak bu ölümlü canavar yeryüzündeki hiçbir şeyden korkmayacak şekilde yaratılmıştır. Diğer yandan bu canavar doğa yasaları ile bağlıdır. Bu sebeple yeryüzünün mutlak egemeninin gökyüzündeki sınırlarını doğa yasaları ile çizilmiştir.⁵⁶

51 Hobbes, s. 156.

52 Hobbes, s. 157-158.

53 Hobbes, s. 159.

54 Göze, s. 159-161.

55 Hobbes, s. 155-156.

56 Hobbes, s. 225.

1. Yeryüzünün Ölümlü Tanrısı'nın Yetki ve Görevleri

Hobbes'a göre basit doğa halinde yaşayan herkesin varlığı diğerlerinin tehdidi altındadır. Bu bakımdan koruyucu bir güce ihtiyaç duyarlar. İşte bunun için doğa halinde yaşayan herkes bu halin getirdiği sınırsız özgürlükten ve her şey üzerindeki hakkından, herkesin riayet edeceği üstün bir güç lehine feragat etmelidir.⁵⁷ Üstelik devlet öncesi dönemde mülkiyetten söz edilemez. Bununla birlikte Hobbes'a göre herkesin her şeye üstünde eşit olarak hak sahip olduğu bu ortamda, kendisinden başka bir güvencesi bulunmayan insanın çalışması da gereksizdir. Öyle ki bu ortamda çalışmanın karşılığı belirsiz, elde edilecek kazancın korunumuysa muallaktır.⁵⁸

Diğer yandan basit doğa halinde insanların birbirini öldürmemesi için bir sebep yoktur, çünkü aralarında bu konuda bir anlaşma yoktur. Öyleyse ortada yasa olmadığı gibi, suç da söz konusu değildir.⁵⁹ Bunun yanı sıra doğa halinde mülkiyet ve suçtan söz edilemeyeceği gibi adaletten de söz edilemez. Nitekim adalet tabiatın değil, toplumun işidir.⁶⁰ İşte bu noktada temelinde güç ve adaletin yer aldığı devlet ortaya çıkacak, bu iki unsur uyrukların güvenliği sağlayacaktır.⁶¹

a. Mülkiyeti Koruma

Doğa halinde herkes her şeyin üzerinde hak sahibi olması demek, hiç kimse- nin hiçbir şey üzerinde tek başına iktidar sahibi olmaması demektir. Bu nedenle kendisi ait bir şeyin bulunmadığı bir ortamda mülkiyetten söz edilemez. Bu manada mülkiyet doğa halinde herkesin sahip olduğu hakların bir sözleşmeyle karşılıklı olarak üstün bir otoriteye devri neticesinde, yani zorlayıcı bir gücün koruması altında doğacaktır.⁶²

Öyle ki doğa halinde henüz benim, senin, onunkinin ayrımı gelişmemiştir. Nitekim doğa halinde yaşayan herkes zor yoluyla ele geçirebildiği ve elinde tutabildiği şeylerin sahibidir. Dolayısıyla böyle bir ortamda mülkiyetten söz edilemez. Hobbes'a göre bu belirsizlik hali, basit doğa ortamındaki sürekli savaşın esas sebebidir. Doğa halindeki bu belirsizliği sonlandıracak olan ise devlettir. Zira Hobbes'a göre insanlar arasındaki sahiplikler bakımından ilk ayrım ve paylaşım egemen güç tarafından yapılmıştır.⁶³

Öyleyse Hobbes'a göre mülkiyet kavramı ve hakkı devletin doğuşu ile ger-

57 Okandan, s. 77.

58 Hobbes, s. 101.

59 Hobbes, 101-106.

60 Akal, *Devlet Kuramı*, s. 159.

61 Hobbes, s. 231.

62 Hobbes, s. 114.

63 Hobbes, s. 188-189.

çekleşmiştir. Keza ona göre egemen gücün koruması olmadıkça, herkes her şey üzerinde eşit ölçüde hak sahibidir.⁶⁴ Bu bakımdan mülkiyet hakkı egemenin bu hakkı koruduğu ölçüde var olmaktadır. Egemenin bu hakkı dışlanırsa, egemen insanları ne dış düşmanlardan, ne de birbirlerine zarar vermekten koruyamaz. Böylece ortada mülkiyet hakkı kalmadığı gibi devlet de kalmaz.⁶⁵

Dolayısıyla Hobbes'a göre kamu barışı için egemen güce bağlı bir mülkiyet hakkı söz konusudur. Bu bakımdan her bir uyruk için diğer uyruklarca engellenmeden, yararlanabileceği şeyleri ve yapabileceği eylemleri gösteren kurallar koyma yetkisi egemenliğin parçasıdır. İşte bu da Hobbes'a göre insanların mülkiyet dedikleri şeydir. Bu kapsamda egemen güce bağlı mülkiyet, egemen gücün barış ve güvenliği sağlama eyleminden başka bir şey değildir.⁶⁶

b. Adaleti Sağlama

Hobbes için adalet herkesin hak ettiğini sürekli olarak elde edebiliyor olması demektir. Ancak gücünün haklı olduğu bir ortamda adaletten söz edilemez. Bu nedenle adalet kavramından söz edilebilmesi için insanları sözlerini yerine getirmeye eşit olarak zorlayacak bir güce ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak böylesine zorlayıcı bir güç devletten evvel bulunmamaktadır. Öyleyse adalet ancak herkesin her şey üzerindeki hakkından vazgeçmesi ve devredilen bu hakların başkaları tarafından kullanılmasının engellenmesi ile sağlanabilecektir. Dolayısıyla devletin yani siyasi iktidarın olmadığı yerde adalet söz konusu olamayacaktır.⁶⁷

Nitekim devletin doğuşu ile birlikte egemen adaleti bütün halk katmanlarına eşit biçimde dağıtmakla yükümlü hale gelecektir. Bu noktada adalet toplum içindeki yoksul ve tanınmamış kişilerin, varlıklı ve güçlülere karşı korunduğu ölçüde gerçekleşecektir. Bu sebeple egemen gerekirse kamusal yardımda bulunacaktır. Nitekim pek çok insan kaçınılmaz olarak hayatlarını kendi emekleriyle sürdüremez durumdadır. Bu bakımdan bir egemen yardıma muhtaç kişileri özel kişilerin hayırseverliğine terk edilmemelidir.⁶⁸

Görünen o ki Hobbes'a göre adalet devletle birlikte ortaya çıkan bir kavramdır. Bununla birlikte Hobbes güvenlik ile adaleti birbirinden ayırmamakta, adaletin varlığını yurttaşların güvenliğinde bulmaktadır. Zira unutulmamalıdır ki Hobbes için devletin varlık nedeni adaleti gerçekleştirmek değil, yurttaşların güvenliğini sağlamaktır.⁶⁹

64 Akın, s. 93.

65 Hobbes, s. 243.

66 Hobbes, s. 141.

67 Hobbes, s. 114.

68 Hobbes, s. 256-257.

69 Akal, *İktidarın Üç Yüzü*, s. 96.

2. Egemenlik Hakları ve Uyrukların Egemene Karşı Ödevleri

Hobbes, çağında yaşanan kaosların nedenini Ortaçağ'ın bölünmüş iktidar yapısında bulmakta ege egemenin mutlak ve sınırsız olması gerektiğini belirtmektedir. Nitekim ona göre uzun süre ayakta kalmış devletlerde uyruklar egemen gücü asla tartışmamışlardır. Öyle ki Hobbes egemen gücün aşırı büyük olduğunu düşünerek onu sınırlamaya çalışanların, kendini onu sınırlayabilecek başka bir güce tabi olmak zorunda kalacağını ifade etmektedir.⁷⁰

Bununla birlikte insanların tüm haklarından feragat ederek oluşturdukları egemene karşı birtakım ödevleri bulunmaktadır. Bu ödevler egemenlik hakları üzerinden somutlaşmaktadır. Bu noktada temel bir egemenlik hakkını terk etmek, egemenin varoluş amacına aykırıdır. Keza temel egemenlik hakları kaldırıldığında egemenlik işlevsizleşir. Böylece devlet dağılır ve herkesin herkesle savaş halinde olduğu duruma geri dönlür. Bu bakımdan bu hakları eksiksiz olarak sürdürmek egemenin yegane görevidir. Dolayısıyla herhangi bir egemenlik hakkının terk ya da devir edilmesi mümkün değildir. Zira egemeni Leviathan yapan güç temel egemenlik haklarıdır.⁷¹

Devlet öncesi dönemde ise doğa halinde yaşayan herkes her şey üzerinde hak sahibidir. Ancak egemenin ortaya çıkışı ile birlikte kimin neyin üzerine hak sahibi olabileceğine ancak egemen karar verebilecektir. Bu kapsamda bir devlette kural koyma tekeli yalnız egemene aittir. Diğer yandan yargılama ve anlaşmazlıkları çözme hakkı da egemenindir. Bu bakımdan Hobbes, ortaya çıkabilecek bütün anlaşmazlıkları dinleyip çözüme bağlama hakkını egemenliğin parçası olarak görmektedir.⁷²

Üstelik egemen güç doğa halinde mevcut olan tüm haklardan ve özgürlüklerden vazgeçilerek meydana getirilmiştir. Öyleyse insan yapımı bu varlığın bir takım hak ve yetkileri olduğu gibi, devletin hakimiyetinde yaşayan uyrukların özgürlüklerinin de birtakım sınırlamaları olacaktır. Bu noktada uyruklar başka bir egemene tabi olamaz, hükümet şeklini değiştiremez veya egemeni alaşağı edemez.⁷³ Zira uyruklar bir topluma katılmakla çoğunluğun kararına uyulacağına zımnen de olsa söz verilmiş demektir. Bu bakımdan uyruklar tarafından egemenin yapacağı bütün eylemler, zımnen de olsa en baştan kabul edilmiştir. Öyle ki gerekirse egemen tarafından haklı olarak yok edilmeye dahi razı olacaktır.⁷⁴

70 Hobbes, s. 161-162.

71 Hobbes, s. 251.

72 Hobbes, s. 142.

73 Göze, s. 159.

74 Hobbes, s. 137-139.

Öyleyse bir egemenin salt kendisi tutkusuna hizmet eden şeyleri de emretmesi mümkündür. Ancak burada doğa yasasının ihlali söz konusudur. Yine de uyruklar egemeni oluştururken onun tüm eylemlerine izin vermişlerdir. Dolayısıyla egemene bu gücü bahsetmekle, onun tüm eylemlerini kendilerinin kılmışlardır. Bu sebeple hiçbir uyruğun egemene karşı savaşmak veya egemeni adaletsizlikle suçlamak yetkisi söz konusu olamayacaktır.⁷⁵

Hobbes bu bağlamda egemen güce yani mutlak iktidara itiraz etme özgürlüğünü kendinde bulan uyrukları bağırsak solucanlarına benzetmektedir. Zira ona göre sürekli olarak temel yasalara karşı çıkan kişiler, devleti rahatsız etmekten başka bir işe de yaramazlar.⁷⁶ Bu noktada Hobbes'a göre devlet düzeni içinde özgürlük, yasanın yasaklamadığı şeyleri yapmaktadır.⁷⁷ Dolayısıyla egemen güce itiraz asla mümkün değildir. Ancak kamusal kuruluşların kararlarına itiraz etmek bazen yasalıdır. Görünen o ki Hobbes egemen ile temsilciyi birbirinden ayırmakta, temsilciye yönelik itirazı mümkün kılmaktadır.⁷⁸

II. Hukuk Devleti: Güvenliğin Hukukun Üstünlüğü Altında Sağlanması

Modern devletin doğuşu ile birlikte sosyal, siyasal ve kültürel alanda yaşanan değişimler, yeni bir siyasi iktidar biçiminin doğumuna yol açmıştır. Nitekim bu süreç mutlak monarşilerin hem ekonomik, hem de siyasal olarak liberalleşmesine sebep olmuştur. Böylece mutlak monarşiler yerlerini önce anayasal, sonrasında ise demokratik yönetimlere bırakmışlardır.

Bu kapsamda hukuk devleti, devletin tüm eylem ve işlemlerinin hukuk kurallarına bağlı olduğu bir sistemin ifadesi olarak ortaya çıkmıştır. Böylelikle güvenlik, devletin varoluş amacı olmaktan çıkarak, hukuk düzeninin bir unsuru haline getirilmiştir. Zira hukuk devleti ile birlikte devlet sadece güvenliği sağlamakla değil özgürlük, eşitlik, insan onurunu korumakla da yükümlü hale gelmiştir. Böylece güvenlik devletin varoluş amacı olmaktan çıkarak, hak ve özgürlükleri sınırlama aracına dönüşmüştür.⁷⁹

Dolayısıyla modern devletin aksine hukuk devletinin varoluş amacı güvenliğin sağlanması değil, özgürlüklerin güvenlik içinde sağlanmasıdır. Siyasal iktidar biçiminde yaşanan bu değişim ile birlikte devletler güvenlik ihtiyaçlarını hukukileştirme yoluna gitmişlerdir. Bu bağlamda hukuk devleti güvenlik kavramının hukukileşmesine zemin hazırlamıştır.

75 Hobbes, s. 190.

76 Hobbes, s. 248.

77 Göze, s. 161.

78 Hobbes, s. 176.

79 Nihat Bulut; "Sahte Bir Karşının Çözümü Hukuk Devletinde Özgürlük Güvenlik İlişkisi", *Prof. Dr. Mehmet Akad'a Armağan*, Der Yayınları, İstanbul, 2012, s. 307-308.

A. Temel Bir Kamu Hizmeti Olarak Güvenlik

Modern devletin ortaya çıkması ile birlikte Avrupa'da feodal düzenden ulus devlete doğru bir geçiş yaşanmıştır. Nitekim 1648 yılında Westphalia Barışı ile Avrupa'da bir güç dengesi oluşturularak, Avrupa'nın kendi yasalarına göre hareket eden devletlerden oluştuğu kabul edilmiştir. Üstelik Westphalia'ya göre bu devletler siyasi ve ekonomik olarak kendi çıkarlarını izlemektedir.⁸⁰

Bu manada egemenlik kavramı üzerine inşa edilmiş ulus-devlet sistemini ifade eden "Westphalia Sistemi", Otuz Yıl Savaşları'nın ardından imzalanan Westphalia Barışı'nın ürünüdür.⁸¹ Westphalia ile başlayan bu sürecin İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar sürdüğü söylenebilir. Üstelik Westphalia ile birlikte Hobbes'un tabiat hali devletlerarası bir model haline getirilerek uluslararası arena, tüm devletlerin diğer devletler ile savaş halinde olduğu bir hal olarak görülmüştür.⁸²

Öyleyse bu modele göre uluslararası düzen eşit ve egemen ulus devletlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla tüm güvenlik tehditleri dış kaynaklıdır ve ancak başka bir devletten kaynaklanabilir. Bu noktada devletin varlık nedeni ise bu tehlikelerin bertaraf edilmesidir. Bununla birlikte 17. yüzyıldan itibaren iç ve dış güvenlik ayırımının oluşmaya başlamasıyla birlikte iç güvenlik asayişle, dış güvenlik ise askeri politika ve uluslararası hukuk ile ilişkilendirilmeye başlamıştır. Özellikle Hobbes'un ve Pufendorf'un da etkisiyle iç güvenlik egemenin halka karşı temel görevi olarak görülür olmuştur.⁸³

Diğer yandan Amerikan'da ve Fransa'da yaşanan gelişmeler, güvenliğin özgürlüklerle ilişkilendirilmesine ve temel insan haklarından biri olarak kabul edilmesini sağlamıştır. Keza güvenlik; Amerikan Anayasası'nda özgürlükle ilişkilendirilirken, Yurttaş Hakları Bildirgesi ile dört temel haktan biri olarak ilan edilmiştir.⁸⁴ Ancak modern devlet ile birlikte ortaya çıkan mutlakiyetçi görüşe göre siyasi iktidar, hem içeride hem de dışarıda mutlak bir güçtür. Liberal görüşün özgürlük ve insan hakları vurgusu ise bu mutlakiyeti sınırlamaktadır.⁸⁵ Keza liberal düşünceye göre devletin üç temel görevi dış güvenlik (savunma), iç

80 Oktay Uygun; "Küreselleşme ve Değişen Egemenlik Anlayışının Sosyal Haklara Etkisi", *Anayasa Yargısı Dergisi*, Cilt: 20, 2003, s. 250. http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg20/uygun.pdf (10.12.2018).

81 T.C. İçişleri Bakanlığı Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı, "İnsani Müdahale", *Güvenlik Terimleri Sözlüğü*, 2. Baskı, 2017, s. 320.

82 Uygun, "Küreselleşme ve Değişen Egemenlik Anlayışının Sosyal Haklara Etkisi", s. 2.

83 Hans Günter Brauch, "Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 5, Sayı 18, Yaz 2008, s. 3.

84 Brauch, s. 3.

85 Uygun, "Küreselleşme ve Değişen Egemenlik Anlayışının Sosyal Haklara Etkisi", s. 2.

güvenlik ve adalet hizmetlerinin sağlanmasıdır. Bu görüşe göre devlet güvenliği sağlamalı ve adalet hizmetlerini yerine getirmelidir, ancak vatandaşlarının diğer faaliyetlerine müdahale etmemelidir.⁸⁶

Nitekim liberal bir düşünür olan Hume'ın düşüncesi de bu yöndedir. Keza Hume'a göre devlet adaleti tesis etme amacıyla oluşturulmuş bir siyasi birliktir ve adalet olmadan barış ve güvenlik sağlanamaz.⁸⁷ Zira Hume'a göre insanlar toplumun devamlılığı için barış ve düzeninin, yani iç ve dış güvenliğin sağlanması gerektiğinin farkındadır. Bu bakımdan da toplum içinde adaleti tesis edecek bir iktidara ihtiyaç duymuşlardır.⁸⁸

Bu noktada Hume'a göre siyasi toplum, insanların özgür ve bağımsız olduğu zaman sahip olamadığı iki şeyi içermektedir: güvenlik ve koruma.⁸⁹ Öyle ki her ne kadar özgürlüğü sivil toplumun mükemmelleşmesi olarak görse de, otoriteyi de özgürlüğün mevcudiyeti için gerekli, hatta zorunlu olarak görmektedir. Ancak ona göre özgürlüklerden vazgeçerek meydana getirilen bu iktidar mutlak ve kontrolsüz değildir.⁹⁰

Liberal görüşün bir diğer önemli temsilcisi Adam Smith'inde görüşleri bu yöndedir. Bu noktada Smith doğal serbestlik sistemine göre hükümdarın üç temel görevi olduğunu belirtmektedir. Bu görevlerin ilki topluluğu diğer topluluklardan korumak yani güvenliğini sağlamaktadır. Hükümdarın ikinci görevi ise topluluğun her üyesini haksızlıklara karşı koruyarak adaleti daim kılmaktır. Smith'e göre hükümdarın üçüncü ve son görevi ise, bir takım bayındırlık işleri ile kamusal görevleri idame ve ikame etmektir.⁹¹

Bu kapsamda güvenliği özgürlükte arayan liberal görüşün tesiri ile adalet ve güvenlik, hukuk devletinin iki temel misyonu olarak belirlenmiştir. Böylece hukuk devleti güvenliği hukukileştirmekle kalmamış, güvenliğin sınırını özgürlüklerle çizmiştir. Zira hukuk devleti ile birlikte güvenlik devletin varoluş amacı olmaktan çıkarak, adalet ile birlikte temel kamu hizmetlerinden biri haline gelmiştir.

Ancak güvenliğin bir kamu hizmeti haline getirilmesi demek, özgürlüklerin sınırsız hale getirilmesi demek değildir. Keza hukuk devleti kamu düzeni-

86 Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, Ekin Yayınları, Bursa, 2000, s. 155.

87 David Hume, *Essays: Moral, Political, and Literary*, Ed.; Eugene F. Miller, Indianapolis: Liberty Fund 1987, s. 41, <http://oll.libertyfund.org/titles/704>, (25.10. 2018).

88 Hume, *Essays: Moral, Political, and Literary*, s. 42.

89 Hume, *A Treatise of Human Nature*, 826.

90 Hume, *Essays: Moral, Political, and Literary*, s. 42.

91 Adam Smith, *An Inquiry into the Nature and Causes of "The Wealth of Nations"*, Ed.; Edwin Cannan, ElecBook Classics, London, Book 4, Chap.IX., s. 914. www.elecbook.com. (04.11.2018).

ni sağlanmak ve korunmak için hak ve özgürlükleri sınırlandırmayı zorunlu görmektedir. Dolayısıyla hukuk devleti sınırsız değil, düzen içinde sınırlı bir özgürlüğü hedeflemektedir. Bu noktada hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının temel sebebi ise güvenlik ihtiyacıdır.⁹²

Nitekim 1982 Anayasası'nda da görüleceği üzere güvenlik, temel hak ve özgürlükleri sınırlama nedenidir. Zira Anayasa'nın 20., 21., 22., 26., 28., 31., 33., 34. ve 51. maddelerinde sayılan temel hak ve özgürlüklerin kamu düzeni nedeniyle sınırlandırılabilmesi belirtilmektedir. Bununla birlikte Anayasamızın "*Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması*" başlıklı 13. maddesinde, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasının da bir sınırı olacağı ifade edilmektedir.⁹³ Bu durum göstermektedir ki hukuk devleti güvenlik sebebiyle temel hak ve özgürlükleri sınırlayabilmektedir. Lakin bu sınırlandırmanın da bazı sınırları bulunmaktadır.

B. Sınırın Sınırı

Yukarıda hak ve özgürlüklerin güvenlik nedeniyle sınırlandırılabilmesi durumlarına değinmiştik. Nitekim yukarıda belirtmiş olduğumuz düzenlemeler ya doğrudan güvenlik gerekçesiyle düzenlenmekte, ya da dolaylı olarak güvenliğin sağlanmasına hizmet etmektedir. Ancak güvenlik nedeniyle temel hak ve özgürlüklere getirilecek sınırlamalarda bazı ilkelerin esas alınması gerekmektedir.

Sınırın sınırı olarak adlandıracağımız bu ilkelerin nihai hedefi, özgürlük ile güvenlik arasında bir denge kurulmasını sağlamak ve güvenlik için özgürlüğün feda edilmesinin önüne geçmektir. Keza devlet özgürlüğün şartıdır, ancak tek başına bir amaç değildir. Dolayısıyla devlet ile birey ilişkisinde, devlet bireye yeğlenmemelidir. Bu bakımdan yapılacak sınırlamalarda "özgürlük kural, sınırlama istisna" olmalıdır. Öyleyse hak ve özgürlüklere getirilecek sınırlamalar istisnai olmalı ve sadece belli somut şartlar altında getirilmelidir.⁹⁴

Bütün bu genel prensiplerin yanı sıra, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası md.13'te de belirtildiği üzere, bu sınırlamanın da belirli sınırları olmalıdır. Keza söz konusu düzenlemeye göre sınırlama yasa ile yapılmalı, ölçülü olmalı ve nedene bağlılık ilkesi gözetilmelidir. Bununla birlikte ilgili sınırlama Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun, laik Cumhuriyetin gereklerine ise aykırı olmamalıdır. Söz konusu sınırlama ayrıca hak ve hürriyetlerin özlerine dokunmamalıdır.

92 Bulut, "Sahte Bir Karşıtın Çözümü Hukuk Devletinde Özgürlük Güvenlik İlişkisi", s. 309-310.

93 <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>. (09.07.2018).

94 Nihat Bulut, "Sahte Bir Karşıtın Çözümü Hukuk Devletinde Özgürlük Güvenlik İlişkisi", *Prof. Dr. Mehmet Akad'a Armağan*, Der Yayınları, İstanbul, 2012, s. 310-311.

1. Yasallık

Hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasının ilki sınırı, söz konusu sınırlandırmanın yasa ile yapılmasıdır. Dolayısıyla temel hak ve hürriyetlerin yürütme organının düzenleyici işlemleri ile sınırlandırılması kural olarak mümkün değildir. Bununla birlikte söz konusu yasal sınırlamasının açık ve belirgin olması gerektiği de unutulmamalıdır. Böylece öngörülebilirlik ilkesi de sağlanmış olacaktır.⁹⁵

2. Ölçülülük

Ölçülülük ilkesine göre hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar, ulaşılmak istenen amaç için elverişli ve gerekli olduğu gibi birbiri ile ölçülü de olmalıdır. Dolayısıyla sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında bir ilişki kurulmalıdır. Böylelikle özgürlüklerin gereğinden fazla sınırlandırılmasının önüne geçilmelidir. Bu kapsamda sınırın sınırını üç farklı kriter teşkil edecektir: elverişlilik, gereklilik ve orantılılık.⁹⁶ Bu kriterlerden elverişlilik ilkesine göre yapılan müdahale, güdülen amacı gerçekleştirmeye uygun olmalıdır. Gereklilik ilkesine göre ise araç amacı gerçekleştirmek için zorunlu olmalı, yani mümkün olan en hafif müdahale tercih edilmelidir.⁹⁷ Orantılılık ilkesine göre ise kullanılan araç ile varılmak istenen amaç birbirine göre ölçsüz olmamalıdır.⁹⁸

3. Anayasa’da Öngörülen Sebeplere Dayanılması ve Anayasa’nın Sözüne ve Ruhuna Uygunluk

Hak ve hürriyetler yasayla sınırlandırılabilir olmakla birlikte, söz konusu yasal sınırlamanın da bazı sınırları vardır. Nitekim söz konusu sınırlama Anayasa öngörülen sebeplerle, Anayasa’nın sözüne ve ruhuna uygun olarak gerçekleştirilmelidir. Dolayısıyla söz konusu sınırlamalar, Anayasa’da belirtilen özel sınırlama sebepleri ile sınırlı ve sadece geçtikleri maddede düzenlenen temel hak ve hürriyetlere ilişkin olabilecektir.⁹⁹ Bu noktada Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m.35’te yer alan, mülkiyet hakkının sadece kamu yararı nedeniyle sınırlandırılacağına ilişkin düzenleme özel sınırlama sebeplerine örnek olarak verilebilir.

95 Bulut, “Sahte Bir Karşıtın Çözümü Hukuk Devletinde Özgürlük Güvenlik İlişkisi”, s. 311.

96 Bulut, “Sahte Bir Karşıtın Çözümü Hukuk Devletinde Özgürlük Güvenlik İlişkisi”, s. 312.

97 Zafer Gören, “Temel Hakların Sınırlanması-Sınırlamanın Sınırları”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:6, Sayı:12, Güz 2007/2, s. 51.

98 Bulut, “Sahte Bir Karşıtın Çözümü Hukuk Devletinde Özgürlük Güvenlik İlişkisi”, 312.

99 Kemal Gözler, “Anayasa Değişikliğinin Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlanması Bakımından Getirdikleri ve Götürdükleri: Anayasanın 13’üncü Maddesinin Yeni Şekli Hakkında Bir İnceleme”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 59, Sayı 2001/4, s. 56-57.

4. Demokratik Toplum Düzenine Aykırı Olmama

Hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin bir diğer sınırlama da, gerçekleştirilen sınırlamanın demokratik toplum düzenine uygun olmasıdır. Öyleyse Anayasamızın 13. maddesine göre hakların özüne dokunmayan sınırlamalar, demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olabilmektedir. Nitekim bu düzenlemeye göre getirilecek sınırlamalar hem hakların özüne dokunmamalı, hem de demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmalıdır. Görünen o ki Anayasamıza getirilen bu kriter ile hakların özüne dokunmayan sınırlamalar hak ve özgürlüklerin korunması için yeterli görünmemiş, hakların daha geniş ve özgürlükçü olarak korumasını hedeflenmiştir.¹⁰⁰

5. Laik Cumhuriyetin Gereklerine Uygun Olma

Sınırın sınırı olarak genel ilke niteliğinde olan sınırlamalardan bir diğeri de, yapılacak sınırlamaların laik Cumhuriyetin gereklerine uygun olmasıdır. Nitekim Anayasamızın 13. maddesinin lafzına göre, demokratik toplum düzenine uygun olan sınırlamalar aynı zamanda laik Cumhuriyetin gereklerine de uygun olmalıdır. Ancak doktrinde demokrasi ile laiklik arasında doğrusal bir ilişki olmadığı ifade edilmektedir. Örneğin İngiltere ve İsrail gibi devletler laik olmamakla birlikte demokratiktirler.¹⁰¹

Yine başka bir görüşe göre laik Cumhuriyetlerin tümü temel hak ve hürriyetlerine saygı göstermez. Keza bu görüşe göre SSCB lâik bir Cumhuriyet olmakla birlikte insan haklarına saygılı değildir.¹⁰² Ancak sınırın sınırı olarak getirilen bu düzenleme, laiklik ilkesine verilen değeri ve önemi göstermektedir. Nitekim diğer bir görüşe göre, getirilen düzenleme ile laik cumhuriyetin dini inançlar karşısındaki objektifliğine aykırı düzenlemelerin ve belirli bir dinin topluma empoze edilmesinin önüne geçilmesi hedeflenmiştir.¹⁰³

6. Olağanüstü Hal ve Çekirdek Haklar

Olağan hukuk düzeni içinde hak ve özgürlüklere ilişkin bazı sınırlamalar getirilebildiğini belirtmiştik. Bununla birlikte savaş, seferberlik, ayaklanma, deprem ve büyük ekonomik buhranlar gibi olağan hukuk düzeninin yetersiz kaldığı hallerde bu tedbirlerin etkisiz kaldığı görülmektedir. Keza bu tip du-

100 Zühtü Aslan; "Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlanması: Anayasa'nın 13.Maddesi Üzerine Bazı Düşünceler", *Anayasa Yargısı*, Cilt:19, s. 152. http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/ana-yasa_yargisi/anyarg19/fendoglu.pdf, (05.11.2018).

101 Abdurrahman Eren; "Anayasa Değişiklikleri Kapsamında 13. maddeye İlave Edilen 'Laik Cumhuriyetin Gerekleri' Yönündeki Değişikliğin Anlamı ve Sonuçları", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2002/3, s. 44-45. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2002-20023-796>, (05.11.2018).

102 Gözler, "Anayasanın 13'üncü Maddesinin Yeni Şekli Hakkında Bir İnceleme", s. 62.

103 Gören, s. 56.

rumlarda ortaya çıkan ihtiyaçlar karşısında özgürlüklerden ödün verilerek özgürlük otorite arasındaki denge otorite yönünde bozulmaktadır.¹⁰⁴

Nitekim olağanüstü dönemlerde hak ve özgürlüklerin gereğinden fazla sınırlandırılması ve hatta durdurulması söz konusu olabilmektedir. Ancak olağanüstü dönemlerde dahi sınırlandırılması mümkün olmayan haklar vardır. Zira AİHS ve BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinde olağanüstü hallerde dahi askıya alınamayacak haklar düzenlenmektedir.¹⁰⁵ Öyle ki AİHS m.15'e göre, olağanüstü hallerde meşru savaş fiilleri sonucu meydana gelen ölüm halleri hariç olmak üzere; yaşam hakkına (md.2), işkence yasağına (md.3), kulluk-kölelik yasağına (md.4/1) ve kanunsuz ceza olmaz prensibine aykırı tedbirler alınması mümkün değildir.¹⁰⁶

Yine Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi m.4'e göre olağanüstü hallerde uluslararası hukukun getirdiği yükümlülükler aykırı olmamak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din ya da toplumsal kökene dayalı bir ayrımcılık içermemek kaydıyla sözleşmeye aykırı tedbirler alınabilir. Ancak bu tedbirler sözleşme ile korunan yaşam hakkına (md.6), işkence yasağına (md.7), kulluk-kölelik yasağına (md.8/1-2), borç nedeniyle hapis yasağına (md.11), kanunsuz ceza olmaz prensibine (md.15), kişi olarak tanınma hakkına (md.16), düşünce-din-vicdan özgürlüğüne (m.18) aykırı olmaz.¹⁰⁷

Bununla birlikte olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklere getirilen bu sınırlamaların, sınırlanan hak ve özgürlüklerden tamamen vazgeçmeyi gerektirecek derecede ve nitelikte olmaması gerekmektedir.¹⁰⁸ Bu noktada sınırın sınırını hakkın özü kavramı oluşturmaktadır. Son olarak belirtmek isteriz ki, doktrinde hakkın özü kavramının belirgin olmadığı ve uluslararası metinlerde hakkın özün kriterinden ziyade demokratik toplum düzeni kriterinin kullanıldığına dair görüşler de yer almaktadır.¹⁰⁹

III. Hukuk Devletinın Güvenlik Devletine Dönüşümü

21.yy. devletlerin güvenlikleri konusunda yetki paylaşımından kaçındığı bir dönemdir. Dolayısıyla 21.yy. Hobbes'un devlet kuramına yaklaştığı bir dönem olmuştur. Zira terörist devlet, demokrasi ithalatı, önleyici meşru müdafaa gibi kavramların güvenlik literatürüne katılarak olağanüstü halin ola-

104 Bulut, "Sahte Bir Karşıtın Çözümü Hukuk Devletinde Özgürlük Güvenlik İlişkisi", s. 313-314.

105 Bulut, "Sahte Bir Karşıtın Çözümü Hukuk Devletinde Özgürlük Güvenlik İlişkisi", s. 314.

106 <http://www.danistay.gov.tr/upload/avrupainsanhaklarisozlesmesi.pdf>. (07.07.2018).

107 [http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/uluslararası_belgeleri/siyasi_pdf\(07.07.2018\)](http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/uluslararası_belgeleri/siyasi_pdf(07.07.2018))

108 Gören, s. 52-53.

109 Gözler, "Anayasanın 13'üncü Maddesinin Yeni Şekli Hakkında Bir İnceleme", s. 59.

ğanlaştığı bu dönem, hukuk devletinin aslında bir güvenlik devleti olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan güvenlikçi devletin uzak temellerini Hobbes'a götürdüğümüz çalışmamızın bu kısmında, evvela Schmitt'in korku odaklı güvenlik yaklaşımını ve Benjamin ile devletin şiddeti nasıl meşrulaştırdığı ortaya koyulacaktır.

Ardındansa sırasıyla Derrida ile şiddet tekeli elinde bulunduran otoritenin mistik temelleri, Leo Strauss ile Batı'nın 20.yy.da içine düştüğü modernite krizi ve Agamben'in ortaya koyduğu olağanüstü hal yaklaşımı incelenecektir. Güvenlikçi devletin siyasi temellerini bu şekilde irdeledikten sonra mukayeseli bir çalışma ile güvenlikçi devlet pratiğinin hukuki boyutunu ortaya koyulacaktır.

A. Şiddetin Meşruiyeti ve Olağanüstü Halin Olağanlaştırılması Bağlamında Güvenlik Devletinin Geç Dönem Düşünsel Temelleri

1. Carl Schmitt: Siyasal Korku ve Güvenlik

Güvenlik devletinin yakın dönem temellerine değineceğimiz bu bölümde ele alacağımız ilk düşünür Schmitt olacaktır. Bu kapsamda evvela Schmitt için siyasi olanın ne olduğuna değinmek gerekecektir. Zira güvenlik devletinin düşünsel temellerini teşkil eden Schmitt'in egemenini anlamak için öncelikle bu kavram anlaşılmalıdır. Öyle ki Schmitt "*Siyasal Kavramı*" adlı eserinin giriş cümlesinde siyasi kavramının devlet kavramından önce geldiğini açıkça ifade etmektedir.¹¹⁰

Nitekim devleti siyasi bir birlik olarak ele alan Schmitt, siyasi olanı koruma-itaat ilkesinden yola çıkarak ele almaktadır. Schmitt bu noktada siyasi kavramını ise dost düşman ayrımı üzerinden somutlaştırmaktadır. Üstelik bu devasa yetki devletin sadece düşmanının değil, vatandaşlarının yaşamları üzerinde de tasarrufta bulunabileceğine işaret etmektedir. İşte bu noktada ona göre "*protego ergo obligo*" (korkuyorum o halde kendime bağlıyorum) cümlesi, devletin "*cogito ergo sum*" ilkesine karşılık gelmektedir. Oysa liberal devlet güvenliği, güven ve düzeni sağlamak üzere hukukileşmiştir.¹¹¹

Bu bakımdan liberal görüş ortaya bir devlet teorisi koymak yerine, siyasi olanı ahlaka ve ekonomiye tabi kılmaya çalışmaktadır. Keza kuvvetler ayrılığı ve dengesi esasına dayanan liberal görüş, devletin sınırlanması ve denetlenmesine hizmet etmektedir. Ancak ortaya kendine özgü bir devlet reformu koymamaktadır. Bu durum göstermektedir ki gerçek siyasi teorilerin tümü insanı kötü varsayan ya da en azından tehlikeli bir varlık olarak ele alan teori-

110 Carl Schmitt, *Siyasal Kavramı*, Çev.; Ece Göztepe, 2. Basım, Metis Yayınları, Aralık 2012, s. 50.

111 Schmitt, *Siyasal Kavramı*, s. 75-82.

lerdir. Schmitt'e göre bu kötümserlik, dost ve düşman ayırımına ilişkin gerçekliği ortaya koymaktadır. Nitekim bu düşünce her ne kadar korkunç ve hasta bir fantezinin ürünü olarak görülse de, sadece olası bir varsayımdır. Keza daimi bir düşman olasılığı aracılığı ile güvenlik ihtiyacı korku üzerinden somutlaştırılmaktadır.¹¹²

Zira Schmitt için bir siyasal birlik gerektiğinde yaşamın feda edilmesini talep edebilmelidir. Liberal görüşün bireyselliği ise bu talebi asla dile getirmez. Öyle ki liberal görüşün tüm ıstırapı şiddete ve esarete karşı çıkmasıdır. Liberal görüşün başından beri devlete ve siyasete şiddet ithamında bulunuyor olması da bu düşünceyi doğrulamaktadır. Bu anlamda liberalizmde devletten ve siyasetten arta kalan tek şey olarak özgürlüğü güvence altına almaktır.¹¹³

Siyasal kavramını bu şekilde ortaya koyan Schmitt, modern devlet kuramının dünyevileştirilmiş ilahiyat kavramları üzerine inşa edildiğini düşünmektedir. Keza ona göre ilahiyatın her şeye kadir Tanrısı, modern devletin her şeye kadir koruyucusu haline gelmiştir. Dolayısıyla monarkın kişisel egemenliği, tek Tanrıca ilahiyattan devralınan kıyaslarla ideolojik olarak desteklenmektedir. Öyleyse siyasi ilahiyat düşüncesi ortaya yeni bir doktrin koymaktan çok olanı, hatta yaklaşmakta olanı tarif etmektedir. Nitekim kamu hukuku literatürü üzerinden yapılan incelemeler devletin her yere müdahale ettiğini ya da en azından etmek istediğini göstermektedir.¹¹⁴

Zira Schmitt'e göre egemen dost ve düşman ayırımına karar verdiği gibi, olağanüstü hale de karar vermektedir. Hatta "*Siyasi İlahiyat*" adlı eserinin ilk cümlesinde egemeni, olağanüstü hale karar veren olarak konumlandırmaktadır. Ancak buradaki olağanüstü ifadesi ile olağanüstü hal kararnamelemlerini ya da diğer sıkıyönetim hallerini değil, devlet kuramına ilişkin bir kavramı ifade etmek istemektedir. Bu noktada Schmitt'e göre anayasalar sadece olağanüstü hale karar vereni işaret etmekte, ancak anayasanın tümüyle askıya alınmasına imkan tanıyarak kendi kendini işlevsizleştirmektedir. Böylece egemen hukuki normdan ayrılarak, hukuk üreten konumuna geçmektedir.¹¹⁵

Dolayısıyla egemen olağanüstü hale karar vererek hukuk düzenin dışına çıkabilmektedir. Bu da egemenin hukuka içkin olmakla birlikte hukuk dışında bir noktada konumlanmasına yol açmaktadır. Bu kapsamda Schmitt'in Hobbes'un çizgisini sürdürdüğü söylenebilir. Bununla birlikte Schmitt,

112 Schmitt, *Siyasal Kavramı*, s. 91-96.

113 Schmitt, *Siyasal Kavramı*, s. 102-103.

114 Carl Schmitt, *Siyasi İlahiyat*, Çev.; Emre Zeybekoğlu, 2. Baskı, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2005, s. 41-43.

115 Schmitt, *Siyasi İlahiyat*, s. 13-17.

Hobbes'un hukukun egemenliği ile hukuku değil, hukuk normlarını koyan ve uygulayan insanların egemenliğini işaret ettiği kanaatindedir.¹¹⁶ Nitekim Hobbes devlete bir mutlaklık yüklemekte, ancak bireyin kendini koruma eğilimini en üste koymaktadır. Schmitt ise bunu Hobbes'un başarısızlığı olarak görmektedir.¹¹⁷ Dolayısıyla Schmitt'in mutlaklık vurgusu Hobbes'tan yoğundur.

2. Walter Benjamin: Şiddetin Meşruiyeti ve Otoritenin

Mistik Kökeni

Güvenlik devletinin teorik temellerini incelediğimiz çalışmamızın bu bölümünde, Carl Schmitt'in hemen ardından Walter Benjamin'i incelememiz tesadüf değildir. Nitekim Schmitt'in 1922 tarihinde kaleme aldığı "*Siyasal İlahiyat*" adlı eserini, Benjamin'in 1921 yılında kaleme aldığı "*Şiddetin Eleştirisi Üzerine*" (ŞEÜ) adlı eseri bağlamında incelendiğinde, Benjamin'in Schmitt üzerindeki tesiri görülecektir. Bununla birlikte Benjamin de 1928 tarihinde yayınladığı "*Alman Tragedyasının Kökeni*" adlı eserinde, Schmitt'in egemenlik kuramından yararlanmıştı.¹¹⁸

Bu kapsamda Benjamin'in güvenlik devletinin teorik temellerinden birini teşkil eden eseri ŞEÜ'yü incelediğimizde, hukuk ile adalet arasında bir amaç-araç ilişkisi kurduğunu görmekteyiz. Nitekim Benjamin'e göre hukuk, devleti adalet olmaksızın meşrulaştırabilen bir araçtır. Bu noktada şiddet, devletin ve iktidarın kökeninde yer alan bir unsurdur.¹¹⁹ Bununla birlikte Benjamin sebebi ne olursa olsun insanın çıplak hayata indirgenemeyeceğini ifade etmektedir. Nitekim ona göre insan asla bedensel kişiliğine indirgenemez.¹²⁰

Bu bağlamda Benjamin kurucu ve koruyucu şiddet üzerinden vardığı ayrımla, şiddetin en önemli işlevinin hukuk yaratmak ve var olan hukuku korumak olduğunu belirtmektedir. Zira kurucu ve koruyucu şiddet modern devlet bağlamında ele alındığında her iki işlevin de polis gücü ile yerine getirildiği görülecektir. Keza kolluk gücünün hukuku koruyucu niteliği açıktır. Diğer yandan düzenleyici işlemler vasıtasıyla hukuk da yaratabilmektedir.¹²¹ Dolayısıyla Benjamin hukuku devletin meşruiyet aracı, şiddeti ise hukuk yaratan ve koruyan bir güç olarak ele almaktadır.

116 Schmitt, *Siyasal Kavramı*, s. 97.

117 Armağan Öztürk; "Schmitt'in Liberalliği", *Felsefe Arkivi*, 46. Sayı, 2017/1, s. 84.

118 Giorgio Agamben; "Olağanüstü Hal", *Şiddetin Eleştirisi Üzerine*, Der.; Aykut Çelebi, Metis Defterleri, İstanbul, 2010, s. 172.

119 Aykut Çelebi, "Sunuş", *Şiddetin Eleştirisi Üzerine*, s. 15.

120 Walter Benjamin, "Şiddetin Eleştirisi Üzerine", *Şiddetin Eleştirisi Üzerine*, Çev.; Ece Göztepe, Metis Defterleri, İstanbul, 2010, s. 41-42.

121 Benjamin, s. 27-36.

Derrida ise ŞÜE'yi şiddet üzerinden değil, meşru otorite üzerinden okumaktadır. Derrida bu yaklaşımının sebebini metnin Almanca başlığı olan “*Zur Kritik der Gewalt*” üzerinden açıklamaktadır. Zira buradaki “*Gevalt*” kelimesi aynı zamanda meşru iktidar, otorite ve kamusal güç anlamına gelmektedir. Buradan da güç ile şiddet arasındaki ayrımın ne olduğu sorusunu gündeme getirmektedir. Derrida'ya göre bu ayrım adalet-hukuk ilişkisi üzerinden gerçekleşmektedir. Öyle ki adalet kimi zaman hukuku aşmakta, hatta hukukla çelişebilmektedir. Bununla birlikte hukukun zorlayıcı boyutu, yani güç kullanma imkanı hiçbir zaman reddedilmemelidir.¹²²

Derrida'ya göre hukuki güç meşrudur, ancak adaletsiz güç tirancadır. Bu bakımdan adil olan güçlü ya da güçlü olan adil olmalıdır. Yasalar ise adil olmalarıyla değil, sadece yasa olmalarıyla güvenilirlerdir. Dolayısıyla hukuk ile adalet aynı şey değildir. Bu durum otoritenin mistik kökenine işaret etmektedir. Nitekim hukuk oluşturma ve yasa yapma işlemi bir yönüyle şiddetten ibarettir. Ancak bu şiddet adaletli ya da adaletsiz değildir. Keza gerçekleşen bu şiddeti güvence altına alacak ya da geçersiz kılacak bir otorite halihazırda mevcut değildir.¹²³

Üstelik Derrida için koruyucu şiddet ile kurucu şiddet arasında bir fark yoktur. Ancak kurucu ve koruyucu şiddet arasındaki ilişki, hukukun kendisi için de bir tehdit oluşturmaktadır. Zira bu durum polis gücünde açıkça somutlaşmaktadır. Nitekim yasa polis kuvveti ile yani zor ile uygulanmaktadır. Bununla birlikte polis yasa yapma gücüne de sahiptir. Öyle ki polis bu gücü yönetmelikler vasıtasıyla ve yasaların açık olmadığı her durumda kullanmaktadır.¹²⁴ Derrida'ya göre polisin bu konumu hukuka yönelik bir tehdittir.

3. Leo Strauss: Batı Medeniyetinin Modernite Krizi ve Siyasal Olanın Dost Düşman Ayrımında Somutlaştırılması

Ortaya attığı fikirler ile güvenlikçi devletin düşünsel temellerinden birini teşkil eden Strauss'un çalışmamız açısından önemi, Batı'nın içinde bulunduğu krizi pratik olarak değil, teorik açıdan ele almasıdır.¹²⁵ Bu kapsamda modern düşünceyi üç farklı dönemde ele alan Strauss, Machiavelli'den başlattığı ilk dönemi Hobbes ve Locke bağlamında değerlendirmektedir. Modernitenin ikinci dalgasını ise Rousseau, Hegel, Marx ile ele almaktadır. Modernitenin üçüncü

122 Jacques Derrida, “Yasanın Gücü: Otoritenin Mistik Temeli”, *Şiddetin Eleştirisi Üzerine*, Çev.; Ece Göztepe, Metis Defterleri, İstanbul, 2010, s. 47-48.

123 Derrida, “Yasanın Gücü: Otoritenin Mistik Temeli”, s. 54-58.

124 Derrida, “Yasanın Gücü: Otoritenin Mistik Temeli”, s. 95-104.

125 Funda Günsoy Kaya, *Carl Schmitt ve Leo Strauss'ta Politik Olan Kavramı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2009, s. 133.

ve son dalgasını ise Nietzsche bağlamında incelemektedir.

Bu noktada Strauss'a göre Batı kendi değerlerini tüm dünyaya yayma niyetindedir. Ancak bu değerlerden aslında kendi de emin değildir. Dolayısıyla bu durum Batı'nın modernite krizinin sebeplerinden biridir.¹²⁶ Zira kadim ilerleme pratik sonuçlardan bağımsız teorik bir entelektüel ilerleme iken, modern düşünce entelektüel ilerleme vasıtasıyla sosyal ilerlemeyi sağlayacağı inancındadır. Ancak yaşananlar bunun aksini göstermiştir. Öyleyse Batı'nın içinde bulunduğu modernite krizi; bilim, felsefe ve teknolojinin sosyal refah ve barışı sağlayacağına dair olan inancın sarsılması nedeniyle yaşanan bir krizdir.¹²⁷

Bununla birlikte Strauss'a göre Hobbes politik olanı yaşamın korunmasına ve güvenlik ihtiyacına indirgemiş olması ile modern politik düşüncenin başarısını garantilemiştir.¹²⁸ Locke ise Hobbes'un ortaya koyduğu bu öğretiyeye mülkiyet kavramını eklemeyerek,¹²⁹ politik olanda refahı ve mülkiyeti öne çıkarmıştır. Böylece Strauss Batı'nın yaşadığı bu krizin kökenlerinde politik olanın anlamında meydana gelen bu değişimi bulmaktadır.

Bu kapsamda Strauss'a göre modern liberal çağda yaşanan modernite krizinin arka planında, politik olanın yeniden keşfedilmesi yatmaktadır. Ancak politik olanın keşfi, felsefenin keşfi demektir. Bu bakımdan Batı çareyi politik olanı dost düşman ayrımında somutlaştıran "*polis*"e dönüşte bulmaktadır.¹³⁰ Bu kapsamda siyasal olanı güvenliğe indirgemek, Batı'nın mevcut modernite krizinin temel nedeni olarak değerlendirilebilir.

4. Giorgio Agamben: Bir Güvenlik Pratiği Olarak İstisna Hali

Agamben, Irak'ın ABD tarafından işgal edilmesinin ardından "İstisna Hali" adlı eserini kaleme alarak, Batı siyasal pratiğinin demokrasi ile totalitarizm arasında belirsiz bir bölgede yer aldığını ortaya koymayı hedeflemiştir. Ancak bu noktada ifade etmek gerekir ki bu eserde, istisna haline ilişkin kavramsal ve terminolojik belirsizlikler nedeniyle, hukuku askıya almaya muktedir düzenlemelerin tamamı istisna hali genel başlığı altında incelenmiştir.¹³¹ Zira bu kapsamda kamu hukuku, hukuk düzeni ve siyasal olan gibi kavramlar üzerinden incelediği istisna halini bir güvenlik pratiği olarak sunmuştur.

126 Leo Strauss, *The City and Man*, The University of Chicago Press, Chicago/London, 1978, s. 3.

127 Leo Strauss; "*Modern Judaism*", Vol. 1, No. 1, Oxford University Press, 1981, s. 27. https://www.jstor.org/stable/1396371?seq=1#metadata_info_tab_contents. (07.02.2019).

128 Günsoy Kaya, s. 165.

129 Leo Strauss, *What Is Political Philosophy? and Other Studies*, The University of Chicago Press Edition, Chicago/London, 1988, s. 49.

130 Günsoy Kaya, s. 282-283.

131 Giorgio Agamben, *İstisna Hali*, Çev.; Kemal Atakay, Otonom Yay., 2006, İstanbul, s. 7-12.

Bunun yanı sıra Agamben bu eserinde istisna halinin hukuki bir düzenlemeden çok fiili bir sorun olarak ele almıştır. Bu anlamda istisna hali, kamu hukuku ile siyasal olgu arasında bir dengesizlik noktası oluşturmakta ve böylece hukuk düzleminin çelişkili bir bölgesinde yer almaktadır. Bu manada istisna hali, tam olarak yasal biçimi ol(a)mayan bir yasal düzenlemedir. İşte bu bakımdan istisna hali, yasa ile yaşam arasında belirsiz bir noktada konumlanmaktadır.¹³²

Bununla birlikte istisna hali her geçen gün biraz daha yeni bir yönetim paradigması haline gelerek, bir yönetim tekniğine dönüşmektedir.¹³³ Agamben bu dönüşüme örnek olarak Nazi Almanyası'nı göstermektedir. Zira burada Hitler iktidarı ele geçirir geçirmez "*Halkın ve Devletin Korunması Kararı*"nı ilan etmiş ve anayasanın kişisel özgürlüklere ilişkin maddelerinin tümünü askya almıştır. Üstelik bu karar hiçbir zaman yürürlükten kalkmamıştır. Bu bakımdan hukuki açıdan Hitler iktidarının on iki yıl boyunca sürmüş olan bir istisna hali olduğu söylenebilir.¹³⁴

Agamben bu noktada Batı demokrasilerinin artık güvenlik gerekçesi ile istisnai hali ilan etmeyi tercih etmediğini, bunun yerine yönetim tekniklerini genişlettiğini belirtmektedir. Ancak bu gelişme parlamentoların, yürütme erkini çıkardığı kararnameleri onaylamakla görevli bir onay makamına indirgenmesine yol açmaktadır. Diğer yandan bu değişim cumhuriyetlerin teknik anlamda artık yasama değil, yürütme erkine dayandığını göstermektedir.¹³⁵

İtalyan düşünür bu bağlamda Batı demokrasilerinde hukuki ve fiili durum birbirine karıştığını belirtmektedir. Öyle ki istisna hali bir zorunluluk hali olarak ele alındığında, fiili durumun hukuka dönüştüğü görülmektedir. Nitekim güncel gelişmeler yürütme erkini fiili durumu tespit ederek hukukileştirdiğini göstermektedir. Ancak bu noktada belirtilmelidir ki, her ne kadar yürütme erki bu şekilde yönetim tekniklerini genişletse de, yasama organları tarafından onaylanmayan fiili durumlar hukukun içine sokulamamaktadır.¹³⁶

Bu kapsamda istisna hali yasama erki ile yürütme erki arasında belirsiz bir noktada konumlandığı açıktır. Zira bu manada istisna hali kamusal olan ile özel olan arasındaki ayrımın ortadan kalktığı hukuki bir boşluk alanında, bir yasadışı bölgede yer almaktadır.¹³⁷ Keza güvenlik sebebi ile ilan edilen ancak yürürlükten kalkmayan bir istisna hali ile hukukun yürürlükte olduğu bir

132 Agamben, s. 9-11.

133 Agamben, s. 15.

134 Agamben, s. 10.

135 Agamben, s. 25-27

136 Agamben, s. 39.

137 Agamben, s. 63.

şiddet rejimi yaratmak mümkündür. Böylece hukukun normatif yönü işlevsiz kılınabilmekte, siyasetin şiddet ile hukuk arasındaki bağı kesen bir silah olarak kullanılmasına imkan tanınmaktadır.¹³⁸

B. Güvenlik hikmetleri: Güvenlik Devletinin Hikmet-i Hükûmeti

Hikmet-i hükûmet fikrinin kökeni, devlet aklını yasanın hem hizmetkarı hem de efendisi olan kralın aklı ile bir tutan Ortaçağ düşüncesine kadar götürülebilecek olmakla birlikte,¹³⁹ 17.yy.dan itibaren devlet aklının devletin varlığı ile ilişkilendirildiği görülmektedir.¹⁴⁰ Foucault ise devlet aklını devletin özü olarak nitelendirmektedir.¹⁴¹

Ancak 20.yy.dan itibaren olağanüstü halin tüm Avrupa'da totaliter iktidarın kurulma tertibatı haline gelmesi ile birlikte, devlet aklı güvenlik ile ilişkilendirilmeye başlamıştır. Bununla birlikte 21.yy. gelindiğinde korkuyu ayakta tutarak olağanüstü hali olağanlaştıran Batı demokrasileri birer birer güvenlik devletine evrilmiştir. Dolayısıyla olağanüstü hali olağanlaştıran devletler artık totaliter değil, demokratiktir. Bu manada güvenlik devleti ne liberaldir, ne hukuk devletidir, ne de Foucault'un disiplin toplumdur. Hatta düşünsel temelleri bağlamında modern devletle de örtüşmemektedir. Öyle ki Hobbes'un ortaya koyduğu sürecin aksine güvenlik devleti korkuyu son veren olarak gelen değildir. Aksine meşruiyetini korkuyu ayakta tutmasına borçludur. Dolayısıyla güvenlik devleti modern devlet şemasını tersyüz etmektedir.¹⁴²

Korkuyu ayakta tutarak olağanüstü hali olağanlaştıran güvenlik devleti bu hukuksal dönüşümü, olağanüstü hal uzatarak ve OHAL yasalarını kalıcı hale getirerek gerçekleştirmektedir. Güvenlik devleti bu hukuksal dönüşümü disipline etme görevini ise görev alanı olağanüstü yetkilerle genişletilmiş olan kolluk güçlerine vermiştir. Bu noktada silahlı kuvvetler de kolluk gücü gibi kullanılmıştır. Üstelik tüm bu dönüşüm hukuk vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir. Böylece istisnai normlar kural haline getirilerek, olağanüstü hal olağanlaştırıl-

138 Agamben, s. 105.

139 Ernsy H. Kantorowicz, *Kralın İki Bedeni – Ortaçağ Siyaset Teolojisi Çalışması*, Çev.: Ümit Hüseyin Yolsal, Cengiz İskender Özkan, BilgeSu Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 148-152.

140 Giovanni Antonio Palazzo 1606 tarihli ve Yönetim ve Gerçek Devlet Akit Söylevi (Discorso del governo e della ragion vera di Stato) adlı eserinde, devlet aklını devletin varlığı ve muhafazası ile ilişkilendirmektedir. Bogislav Philipp von Chemnitz'in 1647 tarihli metninde ise, devletin bekası ve esenliği için sahip olunması gereken politik duyarlılık olarak tanımlanmaktadır. Detaylı bilgi için Bkn. Michel Foucault, *Güvenlik, Toprak, Nüfus: Collige De France Dersleri (1977-1978)*, Çev.: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 221-225.

141 Foucault, s. 249.

142 Giorgio Agamben'in bu konudaki görüşlerinin tamamı https://www.lemonde.fr/idees/article/2015/12/23/de-l-etat-de-droit-a-l-etat-desecurite_4836816_3232.html, <https://medyascope.tv/2019/01/06/giorgio-agamben-hukuk-devletinden-guvenlik-devletine/> (07.03.2019)

mış, böylece güçler ayrılığı ilkesi yürütme lehine bozulmuştur.¹⁴³

Diğer yandan güvenlik devletinin egemenlik biçimi de modern devletten oldukça farklıdır. Zira modern devlet, egemenliği sınırları belirli bir toprak parçası üzerinde olan devlettir. Güvenlik devleti ise egemenliğini bu sınırların içindeki bireylerin üstünde kurmaktadır. Güvenlik devletinin bu konumu, güvenliğin hukuki boyutundan çok siyasi boyutunu öne çıkarmaktadır. Dolayısıyla bu manada güvenlik, hukuka ilişkin bir mesele olmaktan çok, hukuk üretimine ilişkin bir mesele olarak ele alınmaktadır. Neocleous bu durumu, Hobbes'un "*auctoritas non veritas facit legem*"(yasayı hakikat değil otorite yapar) deyişine atıfla, "*securitas non veritas facit legem*" (yasayı hakikat değil güvenlik yapar) şeklinde özetlemektedir.¹⁴⁴

Yasayı güvenliğin yaptığı bu süreç yaklaşık olarak Birinci Dünya Savaşı ile başlamıştır. Nitekim 1992 yılında Kuzey İrlanda'da olağanüstü hal ilan etmek istenmiş, ancak 1916 yılında ilan edilen Sıkıyönetim Kanunu'nun hala yürürlükte olduğu gerekçesi ile bu teklif reddedilmiştir.¹⁴⁵ Bu durum bir yandan Kuzey İrlanda'nın 76 seneden beri olağanüstü hal hükümlerine göre yönetildiğini, diğer yandan bu hükümlere rağmen Kuzey İrlanda'da güvenliğin yeteri ölçüde sağlanmadığını göstermektedir.

Diğer yandan 1970'li yılların başlarında ABD'de 9 Mart 1933'ten beri süregelen olağanüstü halin sona erdirilmesi için kurulan komite; 1933 yılında Roosevelt, 1950 yılında Truman, 1970 ve 1971 yıllarında ise Nixon'ın ilan ettiği olağanüstü haller ile birlikte 470 farklı olağanüstü düzenlemenin yasalaştığını tespit etmiştir. Bu noktada asıl ironik olan ise 40 yıldır sürmekte olan olağanüstü halin durdurulması için başlatılan bu çalışma sonucunda 1976 yılı "*Ulusal Aciliyetler*" ve 1977 yılı "*Uluslararası Acil Durum Ekonomik Gücü*" yasaları yürürlüğe girerek, OHAL hükümleri yasalaşmıştır.¹⁴⁶

Bu noktada İngiliz kolonilerini incelendiğinde, bu kolonilerde 1946 ile 1950 tarihleri arasında 29 farklı durumda olağanüstü hal ilan edildiği görülmektedir. Böylece bu topraklarda insanların kontrol edilmesine, mülklere el koyulmasına, yayınların yasaklanmasına, siyasi örgütlerin lağvedilmesine ve hatta yargının askıya alınmasına imkan tanınmıştır.¹⁴⁷

143 Ekin Oyan Altuntaş, "Kapitalizmin Doğal Bir Evresi Olarak Totaliter-Polis Devletinin Yükselişi ve ABD Örneği", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 9, Sayı 35, Güz 2012, s. 53-54.

144 Mark Neocleous, *Güvenlik, Şiddet ve Savaş*, Çev.; Gül Çorbacıoğlu, Ersin Embel, Dipnot Yayınları, 2012, s. 8-9.

145 Neocleous, *Güvenlik, Şiddet ve Savaş*, s. 174-175.

146 Mark Neocleous, *Critique of Security*, Edinburgh University Press, Edinburgh, 2008, s. 59-60.

147 Neocleous, *Critique of Security*, s. 57-58.

Ancak güvenlik devletinin oluşum süreci ise büyük ölçüde duvarın yıkılması ile başlamıştır. Öyle ki Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile başlayan bu süreç, 9/11 terör saldırısı sonrası çıkarılan terör yasaları ve OHAL ilanları ile tamamlanmıştır. Zira Soğuk Savaş döneminin sona ermesi ile birlikte uluslararası alanda çift kutuplu yapı ortadan kalkmış, duvarın yıkılması ile birlikte “*Yeni Dünya Düzeni*” olarak adlandırılan bir döneme girilmiştir. Bununla birlikte uluslararası arenada tek başına kalarak süper güç haline gelen ABD tarafından 1991 yılında hazırlanan “*Ulusal Güvenlik Stratejisi*” ile ABD'nin güvenliğini merkeze alan bir uluslararası güvenlik stratejisi belirlenmiştir.¹⁴⁸

Diğer yandan duvarın yıkılması ile birlikte, gelişmiş devletler ile gelişmemiş/gelişmekte olan devletler arasında hali hazırda var olan ekonomik uçurum, bütünleşmeyi değil ayrıklaşmayı tetiklemiştir. Dolayısıyla küreselleşme ile toplumlar arasındaki bütünleşme değil, kutuplaşma hızlanmıştır. Bu dönemde bir yanda batı karşıtlığı, diğer yanda yabancı düşmanlığını (zenofobi) artmıştır. Üstelik bu ikircikli yapı uluslararası ilişkilerde genel bir güvensizlik ortamının yaşanmasına sebep olmuştur.

Bu manada yeni dünya düzeni ile Batı tarafından aslında Batı'nın tekelinde olmayan insan hakları ve demokrasi gibi değerlerin, siyasi amaçlarla “öteki”ye dayatıldığı bir düzen yaratılmıştır. Zira 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de gerçekleşen terör saldırısı sonrasında inşa edilen “İslami terör tehlikesi” ile sıradan insanların potansiyel teröriste dönüştürüldüğü indirgemeci ve ötekileştirici yaklaşım bunun en somut örneğidir. Bu bakımdan 11 Eylül saldırıları sonrasında gerçekleşen bu yaklaşım, Batı kimliğinin yeniden oluşturulmasına hizmet eden olumsuz bir temsilidir.¹⁴⁹

Böylece 20.yy. ile beraber güvenlik eksenli ideolojinin hakim olduğu bir döneme girildiği görülmektedir. Bu bakımdan güvenlik çağı olarak adlandırabileceğimiz bu dönem, devlet şiddetinin barış ve güvenlik maskesi altında, demokrasi ve özgürlük adına kullanıldığının iddia edildiği bir dönemdir. Üstelik bu dönemde güvenlik hukuk düzeni içinde inşa ediliyor gibi gözüküyor olsa da, istisnalar norm haline getirilmekte, böylece güvenlik tedbirleri hukuk alanının dışında belirsiz bir noktada konumlandırılmaktadır. Zira liberal demokrasilerin olağanüstü hal pratiği göstermektedir ki, olağanüstü hal geçici ya da istisna olmaktan çıkarak kalıcı bir nitelik kazanmaktadır.¹⁵⁰

9/11 sonrası yaşanan süreç ise kuvvetler ayrılığı sisteminin büyük ölçüde zarar

148 İsmail Mantar, *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Gelişimi ve Genişleme Sürecindeki Translantik Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s. 42.

149 Fikret Birdişi, “Eleştirel Güvenlik Çalışmaları Kapsamında Frankfurt Okulu ve Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Sorunlarına Eleştirel Bir Yaklaşım: Galler Ekolü”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 20, 2014, s. 248.

150 Neocleous, *Güvenlik, Şiddet ve Savaş*, s. 17-41.

gördüğünü göstermiştir. Nitekim BM ve uluslararası hukukun göz ardı edildiği, yasadışı tutuklamaların gerçekleştiği, Ebu Garip ve Guantanamo’da bulunan tutuklulara işkence yapılmasının önünün açılmaya çalışıldığı görülmüştür. Üstelik bu dönemde, Bush’un hukuk müşavirleri tarafından ortaya “üniter yürütme teorisini” (*unitary executive theory*) ortaya koyularak, ABD başkanının güvenlik ihtiyacı vuku bulduğunda, başkomutanlık yetkisine dayanarak, kongre ve yargının denetimine tabi olmadan karar verebileceği iddia edilmiştir.¹⁵¹

Bununla birlikte 9/11’in ABD’de yarattığı güvensizlik ortamının bir sonucu olarak ortaya çıkan ve istihbarat edimine, acil plan eylemlerine, terörle mücadeleye ve kamu güvenliğine ilişkin olarak çıkarılan sert yasalar vasıtasıyla yaşamın her alanına el atılarak bir kontrol mekanizması oluşturulmaya çalışılmıştır.¹⁵²

Nitekim 02.10.2001 tarihinde yani 9/11’in hemen ardından yürürlüğe giren ve ceza yasalarında, göçmenlik işlemlerinde, bankacılıkta ve istihbarat alanında birçok değişiklik gerçekleştiren “*Terörizmi Engellemek ve Yok Etmek için Gerekli Araçları Sağlayarak Amerika’yı Birleştirme ve Güçlendirme*” (Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism-USA PATRIOT) yasası bunun en iyi örneklerinden biridir.¹⁵³

Zira USA PATRIOT (ABD Vatandaşlık Yasası) ile terörist olmasından şüphelenilen kişilerin haberi olmaksızın o kişiyle ilişkili maddi bilgilere, elektronik kayıtlara, telefon görüşmelerine ve internet yazışmalarına erişim imkanı tanındığı görülmektedir. Bu düzenlemeler terör ile ilişkisi olduğundan şüphelenilen ve ABD vatandaşı olmayan kişilerin hiçbir kanıt olmaksızın izlenebilmesine olanak tanımaktadır.¹⁵⁴

Ancak güvenliğin yasayı yapan haline geldiği tek liberal demokrasi örneği ABD değildir. Nitekim ABD’de Vatandaşlık Yasası’nın yürürlüğe girmesinden kısa süre sonra Kanada’da “*Anti-terrorism Act 2001*”, Yeni Zelanda’da “*Terrorism Suppression Act*”¹⁵⁵, Avustralya’da “*Security Legislation Amendment (Terrorism) Act*”¹⁵⁶ ve “*Australian Security Intelligence Organisation Legislation Amendment (Terrorism) Act*”¹⁵⁷, Güney Afrika’da “*Protection of Constitutional*

151 Kübra Deren Ekici; “11 Eylül’ün ABD Güvenlik Politikasına Etkileri”, *8-9 Ekim 2013 Uluslararası Güvenlik Kongresi Bildiriler Kitabı*, 2014, s. 756.

152 Didem Yaman; “11 Eylül Sonrasında ABD: Algılamalar, Psikolojik Yansımalar ve Yasal Düzenlemeler”, *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, Cilt:1, No:1, 2005, s. 136.

153 Neocleous, *Güvenlik, Şiddet ve Savaş*, s. 80.

154 Oyan Altuntaş, s. 42-43.

155 2001 tarihli Anti-Terörizm Yasası için <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/a-11.7/page-1.html>. (20.03.2019).

156 2002 tarihli Güvenlik Mevzuat Değişikliği (Terörizm) Yasası için <https://www.legislation.gov.au/Details/C2004A00978>. (20.03.2019).

157 2003 tarihli Avustralya Güvenlik İstihbarat Teşkilatı Mevzuat Değişikliği (Terörizm) Yasası

*Democracy Against Terrorist and Related Activities Bill*¹⁵⁸ yürürlüğe girmiştir.¹⁵⁹ Bununla birlikte 11 Eylül'ün hemen ardından Kasım reformları ile Fransız ceza ve olağanüstü hal mevzuatında önemli değişiklikler yapılmıştır.¹⁶⁰

İngiltere ise güvenlik sebebiyle en çok yasal düzenleme yapan başka bir Batı demokrasisidir. Keza 9/11 öncesi İngiliz hükümeti tarafından yürürlüğe sokulan *"The Terrorism Act 2000"*¹⁶¹, 11 Eylül saldırıları sonrası *"The Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001"*¹⁶² ile yürürlükten kalkmıştır. Ancak güvenliğin yasa yapıcı haline geldiği İngiltere'de terörle mücadele yasaları bununla sınırlı kalmamıştır. Zira 2001 sonrası *"Prevention of Terrorism Act 2005"*¹⁶³, *"Terrorism (Northern Ireland) Act 2006"*¹⁶⁴, *"Counter Terrorism Act 2008"*¹⁶⁵, *"Terrorist Asset Freezing etc Act 2010"*¹⁶⁶, *"Terrorism Prevention and Investigations Measures Act 2011"*,¹⁶⁷ *"Protection of Freedoms Act 2012"*¹⁶⁸, *"The Justice and Security Act 2013"*¹⁶⁹, *"Counter Terrorism and Security Act 2015"*¹⁷⁰ ve *"Counter-Terrorism and Border Security Act 2019"*¹⁷¹ gibi yasaların yürürlüğe sokulmuştur.¹⁷²

için <https://www.legislation.gov.au/Details/C2004A01162>. (20.03.2019).

158 2005 tarihli Terörist ve İlgili Faaliyetlerden Anayasal Demokrasinin Korunması Yasası için https://www.saps.gov.za/resource_centre/acts/downloads/juta/terrorism_act.pdf. (20.03.2019).

159 Faruk Turhan, Muharem Aksu, "11 Eylül Sonrası ABD'DE Özgürlük ve Güvenlik Dengesi Açısından Terörü Önleme Amaçlı Tedbirler/Özellikle PATRIOT Kanunu İle Getirilen Kısıtlamalar", S. D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi C.I, S. 1, 2011, s. 50.

160 Jacqueline Hodgson, *French Criminal Justice: A Comparative Account of the Investigation and Prosecution of Crime in France*, Hart Publishing, Oxford and Portland, 2005, s. 46.

161 2000 tarihli Terörizm Yasası için <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/contents> (20.03.2019).

162 2001 tarihli Terörle Mücadele, Suç ve Güvenlik Yasası için <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/24/contents> (20.03.2019).

163 2005 tarihli Terörismi Önleme Yasası için <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/2/contents> (20.03.2019).

164 2006 tarihli (Kuzey İrlanda) Yasası için <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/28/contents> (20.03.2019).

165 2008 tarihli Terörle Mücadele Yasası için <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2008/38/contents> (20.03.2019).

166 2011 tarihli Terör Finansmanını Durdurma Yasası için <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/23/contents/enacted> (20.03.2019).

167 2012 tarihli Özgürlüklerin Korunması Yasası için <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2012/9/contents> (20.03.2019).

168 <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2012/9/contents/enacted>. (20.03.2019).

169 2013 tarihli Adalet ve Güvenlik Yasası için <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/18/contents>. (20.03.2019).

170 2015 tarihli Terörle Mücadele ve Güvenlik Yasası için <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/contents/enacted> (20.03.2019).

171 2019 tarihli Terörle Mücadele ve Sınır Güvenliği Yasası için <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2019/3/contents/enacted> (20.03.2019).

172 İngiltere terör mevzuatının tamamı için <http://www.legislation.gov.uk/all?title=terrorism> (20.03.2019).

Bu bağlamda sadece İngiliz mevzuatı ele alındığında hemen her yıl güvenliğe dair yeni bir yasanın yürürlüğe sokulduğu görülmektedir. Bu durum güvenliğin yasa yapan haline geldiği Batı demokrasilerinin içinde bulunduğu güvenlik çıkmazının en açık göstergesidir. 9/11 sonrası güvenlik mevzuatında gerçekleşen bu değişim, liberal hukuk devletinin güvenlik devletine dönüşümünün hukuki yönünü ortaya koymaktadır.

Sonuç

Modern devlet düşüncesinin fikir babası olarak sayılan Hobbes devletin varlık nedenini güvenlikte bulmaktadır. Hobbes'un yaşadığı dönemin Ortaçağ gibi merkezi iktidarın bulunmadığı, bu bakımdan korkunun hüküm sürdüğü bir dönem olması, İngiliz düşünürün bu fikrini daha anlaşılır kılmaktadır. Öyle ki Hobbes'un düşüncesinde modern devlet bölgesel iktidar çatışmalarının yarattığı güvensiz ortamda güvenliği sağlayan olarak doğacaktır. Bu manada Leviathan bir güvenlik devletidir.

Dolayısıyla Leviathan'ın amacı topluma refah ya da özgürlük sağlamak değil, uyruklarının canını korumaktır. Hatta bu sebeple egemenliği mutlak ve asla sınırlanamaz. Ancak liberal düşünce ile birlikte özgürlük vurgusu artarak, mutlak egemenliğin özgürlüklerle sınırlandırılması düşüncesi gelişmiştir. Bu noktada hukuk devleti güvenliği hukukileştirmekle kalmamış, özgürlüklerin güvenlik nedeniyle sınırlanabileceği, hatta askıya alınabileceği düşüncesini yerleştirmiştir. Dolayısıyla artık özgürlük güvenliğin değil, güvenlik özgürlüğün sınırındır.

Fakat Soğuk Savaş sonrası, küreselleşmenin de etkisiyle, hukuk devleti güvenlik sorunları karşısında yetersiz kalmıştır. Bu gelişmeler hukuk devletinde sadece siyasi değil, hukuki bir dönüşüm yaşanmasına neden olmuştur. Böylece Leviathan küllerinden tekrar doğarak güvenliği iktidarının merkezine yerleştirmiştir. Bu bağlamda hikmet-i hükümetin yerine, güvenlik hikmetlerinin koyulması ile hukuk devletinin güvenlik devletine evirildiği söylenebilir.

Hukuk devletini güvenlikçi devlete götüren bu süreç, devleti güvenlik için zorunlu bir aygıt olmaktan çıkararak, güvenliği devlet için zorunlu bir araç haline getirmiştir. Güvenlik devletini doğuran bu süreçte güvenlik artık yasayla korunan değil, bizzat yasa yapandır. Bu noktada güvenlik devleti ne mutlak, ne de liberaldir. Zira 21.yy. güvenlik devletinin yasayla sınırlı olması bakımından mutlak devlete, temel hak ve özgürlükleri ikinci plana almasıyla liberal devlete benzemediği görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Agamben, Giorgio, *İstisna Hali*, Çev.; Kemal Atakay, Otonom Yay., 2006, İstanbul.
- Agamben, Giorgio, “Olağanüstü Hal”, *Şiddetin Eleştirisi Üzerine*, Der.; Aykut Çelebi, Metis Defterleri, İstanbul, 2010.
- Ağaogulları, Mehmet Ali; Akal, Cemal Bali; Köker, Levent, *Kral Devlet ya da Ölümlü Tanrı*, İmge, 1994.
- Akad, Mehmet; Vural Dinçkol, Bihterin; Bulut, Nihat, *Genel Kamu Hukuku*, 13. Baskım, Der Yayınları, İstanbul, 2017.
- Akal, Cemal Bali, *Devlet Kuramı*, Dost Kitabevi, Ankara, 2000.
- Akal, Cemal Bali, *İktidarın Üç Yüzü*, Dost Kitabevi, Ankara, 1998.
- Akin, İlhan, *Devlet Doktrinleri*, 3. Baskı, Beta, İstanbul, 2016.
- Aslan, Zühtü; “Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlanması: Anayasa'nın 13.Maddesi Üzerine Bazı Düşünceler”, *Anayasa Yargısı*, Cilt:19, ss.139-155.
- Benjamin, Walter, “Şiddetin Eleştirisi Üzerine”, *Şiddetin Eleştirisi Üzerine*, Çev.; Ece Göztepe, Metis Defterleri, İstanbul, 2010, ss.19-43.
- Birdişli, Fikret, “Eleştirel Güvenlik Çalışmaları Kapsamında Frankfurt Okulu ve Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Sorunlarına Eleştirel Bir Yaklaşım: Galler Ekolü”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 20, 2014, ss.229-256.
- Brauch, Hans Günter, “Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 5, Sayı 18, Yaz 2008, ss.1-47.
- Bulut, Nihat; “Sahte Bir Karşıtın Çözümü Hukuk Devletinde Özgürlük Güvenlik İlişkisi”, *Prof.Dr. Mehmet Akad'a Armağan*, Der Yayınları, İstanbul, 2012, ss.297-318.
- Bulut, Nihat, “Ölümüne Rekabetten Barış İçinde Yarışa: Hobbes'un Eşitlik Anlayışı”, *Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş günü Armağanı*, İstanbul, 2002, ss.1377-1397.
- Carruthers, Amelia, *Writers on... Death*, Read Publishing Ltd, 2014.
- Derrida, Jacques, “Yasanın Gücü: Otoritenin Mistik Temeli”, *Şiddetin Eleştirisi Üzerine*, Çev.; Ece Göztepe, Metis Defterleri, İstanbul, 2010, ss.43-134.
- Ekici, Kübra Deren, “11 Eylül'ün ABD Güvenlik Politikasına Etkileri”, *8-9 Ekim 2013 Uluslararası Güvenlik Kongresi Bildiriler Kitabı*, 2014, ss.730-767.
- Epikür, *Mektuplar ve Maksimler*, Çev.; Örs, Hayrullah, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1962.
- Eren, Abdurrahman; “Anayasa Değişiklikleri Kapsamında 13. maddeye İlave Edilen ‘Laik Cumhuriyetin Gereklere’ Yönündeki Değişikliğin Anlamı ve Sonuçları”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2002/3, ss.37-69.
- Foucault, Michel, *Güvenlik, Toprak, Nüfus: Collige De France Dersleri (1977-1978)*, Çev.: Taylan, Ferhat, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013.
- Göze, Ayferi, *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, 17. Bası, Beta, İstanbul, 2017.
- Gözler, Kemal, “Anayasa Değişikliğinin Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması Bakımından Getirdikleri ve Götürdükleri: Anayasanın 13'üncü Maddesinin Yeni Şekli Hakkında Bir İnceleme”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 59, Sayı 2001/4, ss.53-76.
- Gözler, Kemal, *Türk Anayasa Hukuku*, Ekin, Bursa, 2000.

- Gören, Zafer; “Temel Hakların Sınırlanması-Sınırlamanın Sınırları”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:6, Sayı:12, Güz 2007/2, ss.39-59.
- Günsoy Kaya, Funda, *Carl Schmitt ve Leo Strauss'ta Politik Olan Kavramı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2009.
- Hobbes, Thomas, *Leviathan*, Çev.: Selim Lim, 6. Baskı, Kazım Taşkent Klasik Yapıtlar Dizisi, YKY Yayınları, İstanbul, 2007.
- Hodgson, Jacqueline, *French Criminal Justice: A Comparative Account of the Investigation and Prosecution of Crime in France*, Hart Publishing, Oxford and Portland, 2005.
- Hume, David, *A Treatise of Human Nature*, The Floating Press, 2009.
- Hume, David, *Essays: Moral, Political, and Literary*, Ed.; Eugene F. Miller, Indianapolis, Liberty Fund 1987.
- Kantorowicz, Ernsy, *Kralın İki Bedeni – Ortaçağ Siyaset Teolojisi Çalışması*, Çev.: Yolsal, Ümit Hüsrev Yolsal; Özkan, Cengiz İskender, BilgeSu Yayıncılık, Ankara, 2018.
- Loughlin, Martin, *Kamu Hukukunun Temelleri*, Çev.; Sever, Dilşad Çiğdem; Turanlı, Kıvılcım, Dipnot Yayınları, Ankara, 2017.
- Neocleous, Mark, *Critique of Security*, Edinburgh University Press, Edinburgh, 2008.
- Neocleous, Mark, *Güvenlik, Şiddet ve Savaş*, Çev.; Çorbacıoğlu, Gül; Embel, Ersin, Dipnot Yayınları, 2012.
- Okandan, Recai G., *Umumi Amme Hukuku: Devletin Doğuşu, Pozitif ve Teorik Gelişmesi, Unsurları*, Fakülteler Matbaası, 1976.
- Oyan Altuntaş, Ekin, “Kapitalizmin Doğal Bir Evresi Olarak Totaliter-Polis Devletin Yükselişi ve ABD Örneği”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 9, Sayı 35, Güz 2012, ss. 35-60.
- Öztürk, Armağan, “Schmitt’in Liberalliği”, *Felsefe Arkivi*, 46. Sayı, 2017/1, ss.71-88.
- Platon, *Dialoglar, Protagoras*, 7. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2010.
- Saygılı, Abdurrahman, *Kutsal Canavar Devlet*, 3. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2015.
- Schmitt, Carl, *Siyasal Kavramı*, Çev.; Göztepe, Ece, 2. Basım, Metis Yayınları, 2012.
- Schmitt, Carl, *Siyasi İlahiyat*, Çev.; Zeybekoğlu, Emre, 2. Baskı, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2005.
- Smith, Adam, *An Inquiry into the Nature and Causes of “The Wealth of Nations”*, Ed.; Cannan, Edwin, ElecBook Classics, London.
- Strauss, Leo, “*Modern Judaism*”, Vol. 1, No. 1, Oxford University Press, 1981, ss.17-45.
- Strauss, Leo, *The City and Man*, The University of Chicago Press, Chicago/London, 1978.
- Strauss, Leo, *What Is Political Philosophy? and Other Studies*, The University of Chicago Press Edition, Chicago/London, 1988.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı, “İnsani Müdahale”, Güvenlik Terimleri Sözlüğü, 2. Baskı, 2017.
- Turhan, Faruk; Aksu, Muharrem, “11 Eylül Sonrası ABD’DE Özgürlük ve Güvenlik Dengesi Açısından Terörü Önleme Amaçlı Tedbirler/Özellikle PATRIOT Kanunu ile Getirilen Kısıtlamalar”, *S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.I, S.1, 2011, ss.47-90.

- Uygun, Oktay, *Devlet Teorisi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- Uygun, Oktay; “Küreselleşme ve Değişen Egemenlik Anlayışının Sosyal Haklara Etkisi”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, Cilt: 20, 2003, ss.250-284.
- Yaman, Didem, “11 Eylül Sonrasında ABD: Algılamalar, Psikolojik Yansımalar ve Yasal Düzenlemeler”, *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, Cilt:1, No:1, 2005, ss.117-142.

İNTERNET KAYNAKLARI

- İngiltere terör mevzuatının tamamı, <http://www.legislation.gov.uk/all?title=terrorism> (09.05.2019)
- 2000 tarihli Terörizm Yasası <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/contents> (09.05.2019)
- 2001 tarihli Anti-Terörizm Yasası <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/A-11.7/> (08.05.2019)
- 2001 tarihli Terörle Mücadele, Suç ve Güvenlik Yasası, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/24/contents> (09.05.2019)
- 2002 tarihli Güvenlik Mevzuat Değişikliği (Terörizm) Yasası, <https://www.legislation.gov.au/Details/C2004A00978>, (09.05.2019)
- 2003 tarihli Avustralya Güvenlik İstihbarat Teşkilatı Mevzuat Değişikliği (Terörizm) Yasası <https://www.legislation.gov.au/Details/C2004A01162> (09.05.2019)
- 2005 tarihli Terörist ve İlgili Faaliyetlerden Anayasal Demokrasinin Korunması Yasası için https://www.saps.gov.za/resource_centre/acts/downloads/juta/terrorism_act.pdf (09.05.2019)
- 2005 tarihli Terörizmi Önleme Yasası, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/2/contents> (09.05.2019)
- 2006 tarihli (Kuzey İrlanda) Yasası, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2008/28/contents> (09.05.2019)
- 2008 tarihli Terörle Mücadele Yasası, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/38/contents> (09.05.2019)
- 2011 tarihli Terör Finansmanını Durdurma Yasası, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/23/contents> (09.05.2019)
- 2012 tarihli Özgürlüklerin Korunması Yasası, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2012/9/contents> (09.05.2019)
- 2013 tarihli Adalet ve Güvenlik Yasası, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/18/contents> (09.05.2019)
- 2015 tarihli Terörle Mücadele ve Güvenlik Yasası, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/contents/enacted> (09.05.2019)
- 2019 tarihli Terörle Mücadele ve Sınır Güvenliği Yasası, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/contents/enacted> (09.05.2019)
- <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2002-20023-796> (09.05.2019)
- http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg19/fendoglu.pdf (09.05.2019)
- <https://www.anayasa.gov.tr/media/4638/uygun.pdf> (09.05.2019)
- <http://www.danistay.gov.tr/upload/avrupainsanhaklarisozlesmesi.pdf> (09.05.2019)

- www.elecbook.com (09.05.2019)
- http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/uluslararası_belgeleri/siyasi.pdf (09.05.2019)
- https://www.lemonde.fr/idees/article/2015/12/23/de-l-etat-de-droit-a-l-etat-de-securite_4836816_3232.html (09.05.2019)
- https://www.jstor.org/stable/1396371?seq=1#metadata_info_tab_contents (08.05.2018)
- <https://medyascope.tv/2019/01/06/giorgio-agamben-hukuk-devletinden-guvenlik-devletine/> (09.05.2019)
- <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>, (09.05.2019)
- <http://oll.libertyfund.org/titles/704> (09.05.2019)

ÖZ

Güvenlik herhangi bir tehdit veya tehlikeden uzak halde bulunma durumunu ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Güvenlik devletinin ortaya çıkışı ise modern devletin doğuşuna paralel olarak gerçekleşmiştir. Nitekim modern devlet düşüncesinin fikir babası sayılan Hobbes güvenliği devletin varlık sebebi olarak ele almıştır. Fonksiyonu güvenlik ve adaleti sağlamaya indirgenen liberal devlet ise güvenliği hak ve özgürlükleri sınırlandırma aracı olarak hukukileştirmiştir. Bununla birlikte 20.yy. güvenliğin hiç olmadığı kadar öne çıktığı bir çağdır. 9/11 sonrası dönem ise güvenliğin hikmet-i hükümetin yerini aldığı yeni bir dönem olmuştur. Korkunun ayakta tutulmak zorunda olduğu ve olağanüstü halin olağanlaştığı bu dönem, güvenlik devletinin ortaya çıktığı dönemdir.

Anahtar kelimeler: güvenlik, güvenlik devleti, modern devlet, olağanüstü hal, hukuk devleti.

